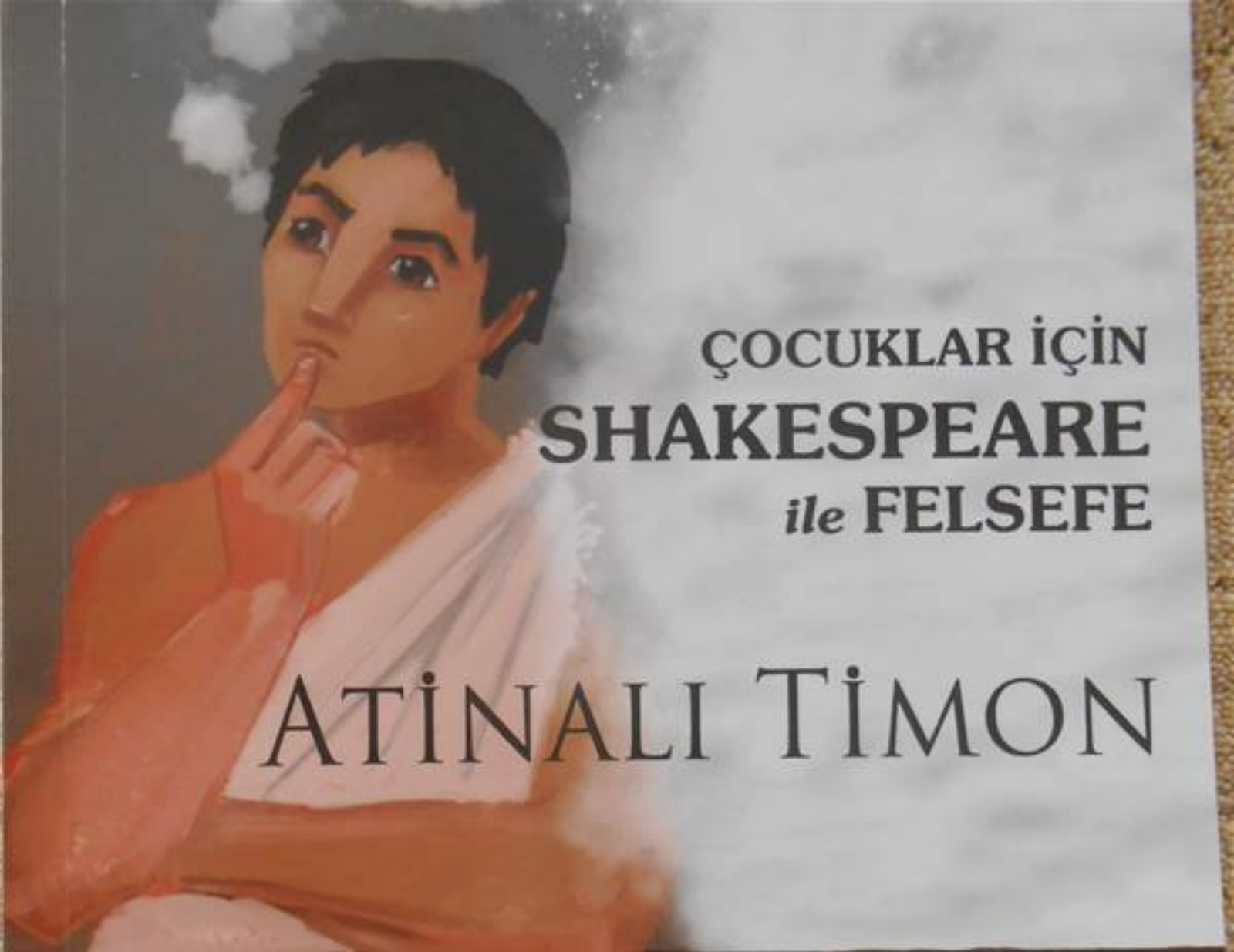

ÇOCUKLAR İÇİN SHAKESPEARE *ile* FELSEFE

ATİNALI TİMON

FELSEFİ SORGULAMA KILAVUZU

eki ile birlikte

Levent GÖNÜL

ODTÜ YAYINCILIK

ÇOCUKLAR İÇİN

SHAKESPEARE

ile FELSEFE

ATİNALI TİMON

FELSEFİ SORGULAMA KILAVUZU

eki ile birlikte

Levent GÖNÜL

KARŞIYAKA ÇOCUK KÜTÜPHANESİ

Kayıt No.	Dizinal
15442	167

ODTÜ YAYINCILIK

ÇOCUKLAR için SHAKESPEARE ile FELSEFE SERİSİ 1

ÇOCUKLAR İÇİN
SHAKESPEARE
ile FELSEFE
ATİNALI TİMON

Levent Gönül

ISBN 978-605-4362-36-3

ODTÜ Geliştirme Vakfı
Yayıncılık ve İletişim A.Ş. Yayınları
ODTÜ Yayıncılık

© Tüm yayın hakları ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim A.Ş.'nindir. Yayıncının izni olmaksızın, hiçbir biçimde ve hiçbir yolla, bu kitabın içeriğinin bir bölümü ya da tümü yeniden üretilemez ve dağıtılamaz.

Resimleyen
Şafak Çetin ÖZKAN

Kapak Tasarımı ve Sayfa Düzeni
Emrullah ÖZ

Haziran 2011
Aydoğdu Ofset Matbaacılık ve Amb. San. Tic. Ltd. Şti.

ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim A.Ş.
İnönü Bulvarı, ODTÜ Yerleşkesi 06531 ANKARA
Tlf.: (312) 210 38 70 - 210 38 73
Faks: (312) 210 15 49
E-posta: odtuyayincilik@odtuyayincilik.com.tr
İnternet: www.odtuyayincilik.com.tr

Hikâyeye Önsöz

William Shakespeare ('Vilyım Şekspir' şeklinde okunur) bundan yaklaşık 500 yıl önce yaşamış, İngiliz oyun yazarı ve şairidir. Kimilerine göre böyle biri hiç var olmamıştır, kimilerine göre ise bir kadındır. Her kim veya ne olursa olsun, oyunları ve şiirlerinin çevrilmediği, oynanmadığı bir dil ve kültür neredeyse yoktur diyebiliriz. Hangi kültüre ait olursa olsun, her insan onun eserlerinde kendinden bir şeyler mutlaka bulur. Adeta tüm insanlığa ait bir dil kullanır. Dili kullanışındaki inceliği, anlatılmaz olanı kavramakta ve anlatmaktaki ustalığı, onun insanlık tarihinin en büyük edebiyatçıları arasında yer almasını sağlamıştır.

Shakespeare, birçok insana göre yaşamış en büyük edebiyat adamıdır. Hiç kimse doğru ile yanlışı, hayal ile gerçeği, güzel ile çirkini onun kadar net ve anlaşılabilir bir biçimde ayırt etmemiş ve en önemlisi de aktaramamıştır. Her cümlesi bir gerçekliğin derinden kavranışının bir özetidir. Bir derstir. İnsana hayatta nerede durması gerektiğini öğretir. Dokunduğu her duyguyu ve durumu öylesine gözler önüne serer ki insan bu kavrayış karşısında şaşkınlığa düşmekten kendisini alamaz. Kendisiyle ilgili görmediği bir yanını buluverir. Kitaplarındaki karakterler sözlerden değil etten ve kemikten gibidir. Acı çekiyorlarsa gerçekten acı çekiyorlar, gülüyorlarsa gerçekten gülüyorlardır. Kahramanların öfkelerini, aşklarını veya ölümlerini yanı başınızda oluyormuşçasına hissedersiniz.

Bu büyük dâhinin eserlerini çocuklar için yeniden yazm cüretini göstermiş olduğum için beni bağışlayın. Benim ya dıklarım onunkilerin yanında bir kıvılcım bile sayılmaz. Bur daki asıl amaç, artık düşünmekten uzaklaşan çocuklarımız içinde, küçük de olsa bir ışık yakmaktır. Büyüdüklerinde tut nacakları kahramanlara ve düşüncelere sahip olmalarıdır. Do ruyla yanlış arasındaki farkı derinlerindeki bir yerden kavrama ları ve mutlu bir hayat sürmeleri için onlara yardımcı olmay çalışmaktır. İleride bir gün bu eserlerin orijinallerini de okuya bilmeleri ve hayatlarına doğru bir yön çizebilmeleri dileğiyle...

ATİNALI TİMON HAKKINDA

Timon şaşırtıcı bir karakterdir. Zamanın dışından bir yer den, birdenbire bir hikâyenin ortasına düşmüş ve oynamak zo runda olduğu rolü kabullenmek durumunda kalmış birisi gibi dir. Zengindir. Kendine güveni tamdır. Sevgi doludur. Vericidir. Kendi yaşam biçimine âşık gibidir. İnsanlar onu sürekli olarak yüceltir, onu başka bir gerçekliğin içerisinde yaşamaya ikna eder. O da bu gerçekliği kabullenir ve içerisinde yaşamanın ko laylığına kapılır. Düşündüğümüzde sürekli olarak yüceltilmeye, pohpohlanmaya karşı koyacak çok fazla insan da olmadığını görürüz. Çevresinde olan bitenin farkında değildir. Sadece kör leşmiştir. Timon bu haliyle çok da aykırı değildir. Ahlaki olarak yanlış hiçbir şey yapmaz. Kendisine ait olmayan hiçbir şeye elini uzatmaz. Fakat yanlış yapmamak onun doğru yolda oldu ğu ve doğru bir yaşam sürdüğü anlamına gelmez. Bu sadece onun için değil herkes için geçerli bir durumdur. Sonunda ya şamı hiç beklemediği bir anda umulmadık bir şekilde kesintiye ve değişikliğe uğrar. Karşı karşıya kaldığı gerçeklik çarpıcıdır. Tüm varlığı, hayata ilişkin düşünceleri tehdit altındadır. Tüm değerleri yerle bir olur. Yaşadığı hayal kırıklığı dayanılmaz bo-

yutlardadır. Kendisini toparlamakta zorlanır. Bir bulantı hisseder ve sahip olduğu her şeyi terk ederek kendisini yalnızlığa mahkûm eder. Bu haliyle bize Dostoyovski'nin "Budala" isimli kitabındaki Prens Mişkin karakterini hatırlatır. Mişkin de onun başka bir versiyonu gibidir. Her zaman doğruları söyler ve yaşamı sonunda bir karmaşaya döner. Budalalaşır.

Atinalı Timon bizi birçok soruyla karşı karşıya bırakır. *"Doğru yaşam nedir? Herkese güvenmeli miyiz? Düşüncelerimiz neden önemlidir? Düşüncelerimizin doğru olduğunu nasıl bilebiliriz? Doğru yaşama biçimini nasıl bulabiliriz?"* gibi sorular Shakespeare'in muazzam eserinin çocuklar için yapılmış bu uyarlamasında bile görünür haldedir.

Edebiyatla felsefenin kesişim noktasında duran bu eserle sizleri baş başa bırakarak iyi okumalar ve çalışmalar diliyorum.

Bu kitabın ikinci bölümünde hikâye ile bağlantılı Felsefi Sorgulama Kılavuzu yer almaktadır. Bu bölümle ilgili ayrıntılı açıklamayı ilgili bölümde bulabilirsiniz.

Hikâyedeki kahramanlar

Timon: Baş kahraman. Zengin, cömert ve iyimser bir insan

Flavyus: Timon'un hizmetkârı

Apemantus: Timon'un yanlışlarının farkında olan ve daima gerçekleri söyleyen arkadaşı

Alkibiyades: Timon'un asker kökenli, dürüst arkadaşı

Vendityus: Timon'un arkadaşı

Lukullus: Timon'un arkadaşı

Sempronyus: Timon'un bir diğer arkadaşı

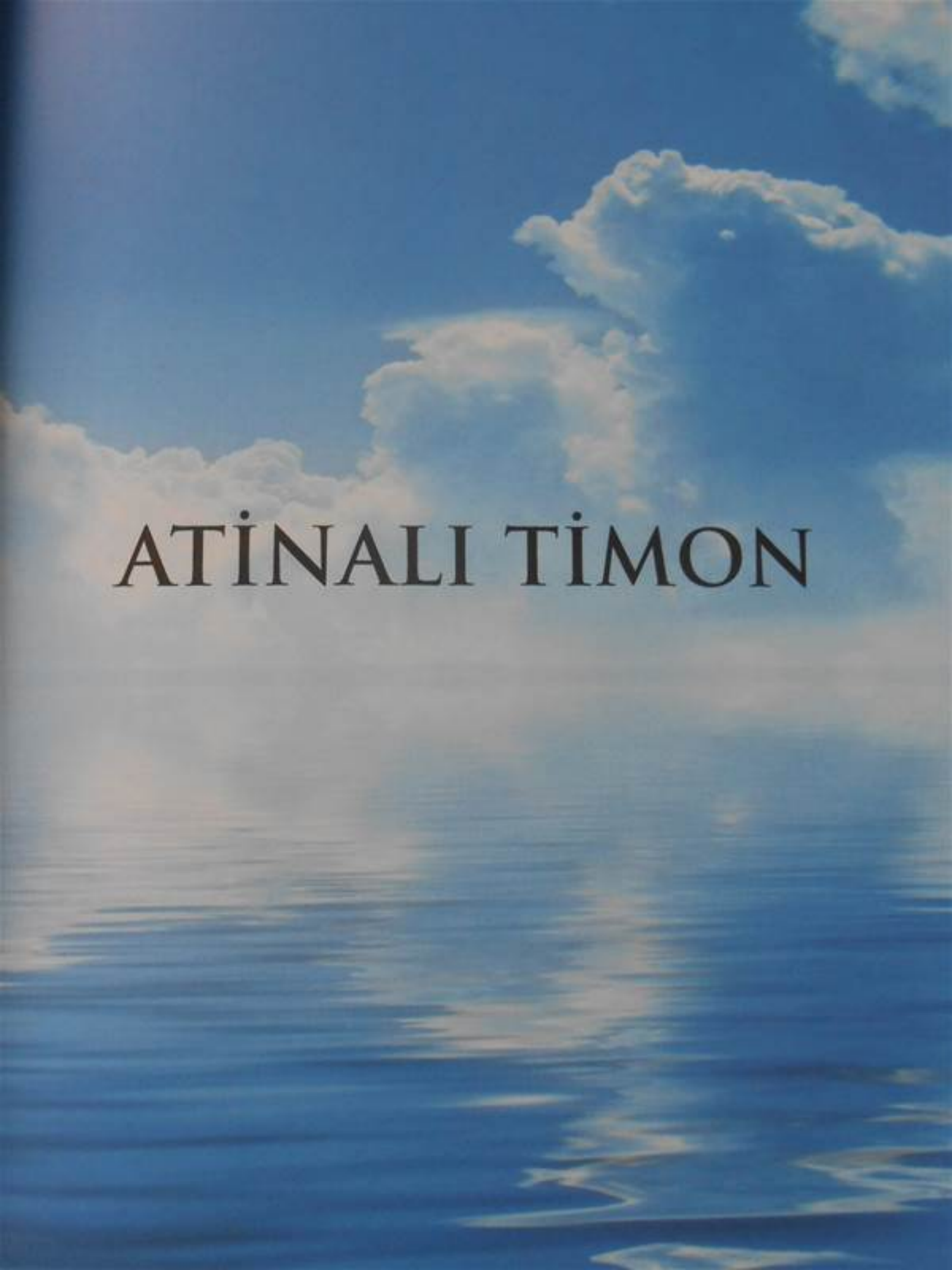
ATİNALI TİMON

Bir zamanlar Atina şehrinde Timon adında oldukça zengin bir adam yaşıyordu. Timon'un sarayı andıran çok güzel bir evi, bir sürü hizmetçisi, bağları, bahçeleri vardı. Cömert biriydi Timon. Para harcamaya bayılırdı. Fakat dünyadaki hiçbir zenginlik onun harcama ve cömertliği karşısında yeterince fazla sayılmazdı. Eğer biri ona bir at verdiyse o bunun karşılığında yirmi at verirdi. Ondan borç almış birisi, borcunu geri ödemek isterse o bunu hakaret sayar, "Sakın deneme bile, asla kabul etmem" derdi. Eğer bir şair onun için bir şiir yazmış ve bunu Timon'a okumuş ise şairin ceplerini parayla doldurmadan yollamazdı. Bir ressam onun önünde bir resim yaparsa, kendisine oldukça iyi bir para ödeneceğini bilirdi. Böyle bir adamdı işte Timon; zengin ama tuhaf; para saçmaya bayılan, insanları seven, onlara güvenen, neşeli, mutlu bir insan.

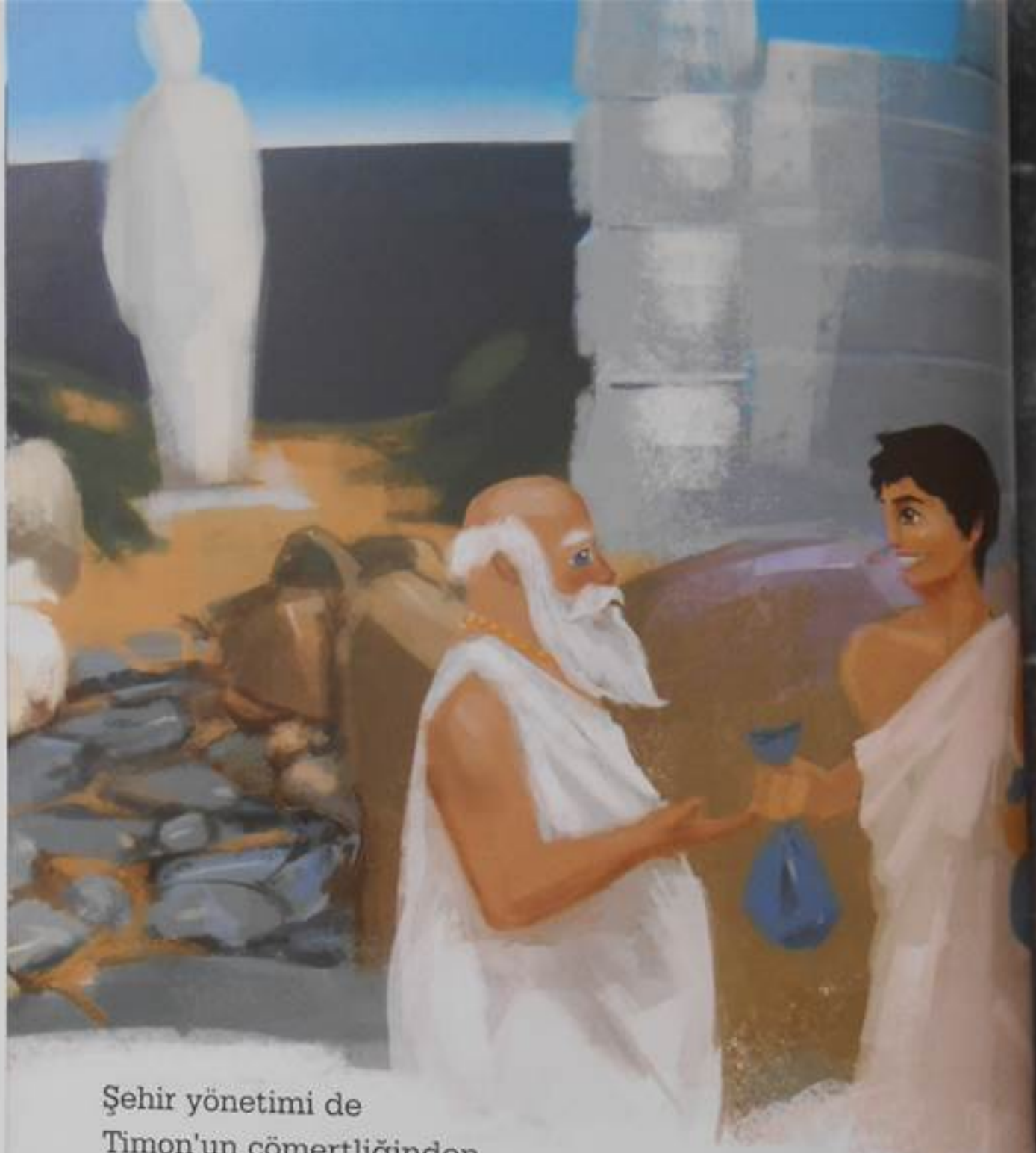

Şehir yönetimi de
Timon'un cömertliğinden
payını alırdı. Ne zaman paraya ihtiyaçları
olsa şehrin yöneticileri Timon'a gelirler, "Sevgili Timon
Atina'ya yol yapacağız, okul yapacağız ya da şehrimize yeni
bir heykel yaptıracağız" deyip, ondan para isterlerdi. O da
onları asla boş çevirmez elinde ne varsa verirdi. Timon parayı
değil, insanları seven biriydi. Belki de bu onun kendini sevme
yoluydu. İnsanlardan asla bir kötülük beklemezdi.
"İhtiyaçları olmasa herhalde istemezler" diye düşünürdü.

Timon'un evi hemen her gece sayısız davetlilerle dolar, hizmetçiler yiyecek ve içecek taşımaktan ayakta duramayacak hale gelirlerdi. Onu çok seven sadık hizmetçisi Flavyus çoğu zaman evdeki davetlere ve gürültüye dayanamaz, evin mahzenine kaçar, bazen kendini tutamaz ve bir çocuk gibi ağlardı."Evin içinde yüzlerce mum yanıyor ve berbat sesleriyle yüzlerce kişi şarkılar söylüyor. Burada bir gecede harcanan parayla bir aile bütün bir yıl yaşayabilir. Tanrım, bu ne kadar dayanılmaz bir şey! Timon neden bunu göremiyor" diye kara kara düşüncelere dalardı.

Bir keresinde, efendisinin Apemantus adlı bir arkadaşı ona "Herkes Timon'u kullanıyor, o ise bunu anlamıyor. Nasıl bir insan bu Timon, anlayamıyorum" demişti.
Bu sözler Flavyus'un aklından hiç çıkmamıştı.
Apemantus dürüst, mutlu ve akıllı bir adamdı. Güzel konuşmalara kanmazdı. Gururluydu. Başkalarının kızacağını bilse de doğruları söylemekten ve doğru bildiğini yapmaktan asla çekinmezdi. Biraz da kaba sabaydı doğrusu ve bu yüzden de çevresinde pek sevilmezdi.

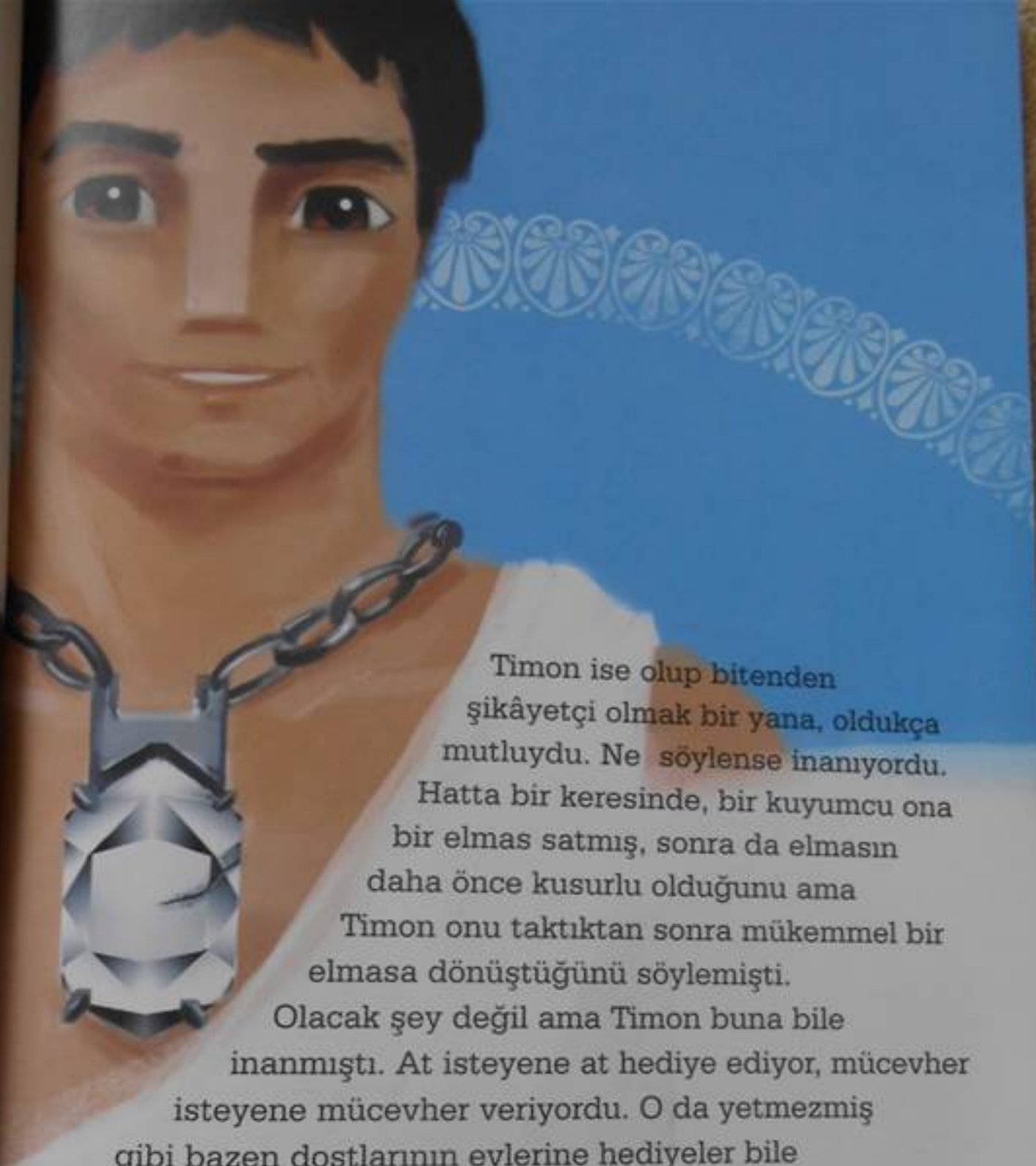

Timon ise olup bitenden şikâyetçi olmak bir yana, oldukça mutluydu. Ne söylense inanıyordu. Hatta bir keresinde, bir kuyumcu ona bir elmas satmış, sonra da elmasın daha önce kusurlu olduğunu ama Timon onu taktıktan sonra mükemmel bir elmasa dönüştüğünü söylemişti. Olacak şey değil ama Timon buna bile inanmıştı. At isteyene at hediye ediyor, mücevher isteyene mücevher veriyordu. O da yetmezmiş gibi bazen dostlarının evlerine hediyeler bile yolluyordu. Aradan yıllar geçti. Bu hep böyle sürüp gitti. Herkes Timon'u el üstünde tuttu. Sürekli olarak dünyada ondan daha iyi ve cömert birinin olmadığını söylüyorlardı. Timon'un duyduklarından koltukları kabarıyor, daha da kötüsü, bütün bu harcamalar için dünya kadar borca bile girmekte bir sakınca görmüyordu. Şehirde borçlu olmadığı biri neredeyse kalmamış gibiydi.

Timon yine bir gün yaptıklarını büyük bir keyif ve gururla d
Apemantus'a anlattı. "Bugün benden para istediler, ben de
verdim. Güzel şehrimize yeni bir bina gerekiyormuş, hiç par
kalmamış. Bir saniye bile düşünmedim, hemen verdim" değ
Bunları duyan Apemantus öfkeden küplere bindi ve "Bu kad
da olmaz, gidip bu 'dürüst' Atinalıların canlarına okuyacağı
Senin ne kadar iyi niyetli olduğunu biliyorlar. Seni kandırıyor
ve kullanıyorlar görmüyor musun!" diye bağırdı. Timon ise o
hiç ciddiye almadı ve "Öyle olsa bile, ne önemi var ki" diye
gülümseyerek sordu. Apemantus'un hiç beklemediği bu cevap
karşısında ağzı açık kaldı ve hiçbir şey söylemeden, öfkeyle
yerinden kalkıp evi terk etti.

O çıkarken Timon hâlâ gülümsüyordu. İçinden "Ne önemi var
ben mutluyum, çevremdekiler mutlu" diyordu. Bu durum bir
daha böyle devam etti.

Doğal olarak Timon'un parası gün geçtikçe tükendi. Çünkü
kazandığından daha fazlasını harcamakta bir sakınca
görmüyordu. Timon borç almayı ve etrafına para saçmayı
sürdürdü. Her gün daha çok borç aldı ve hiç umursamadan da
çok harcadı. Ta ki bir gün kapısı çalınana kadar.

Kapıyı hizmetçisi Flavyus açtı. Kasap, manav, fırıncı hepsi kapıdaydılar. Timon sadece onlara borçlu değildi ki. Şehirdeki mobilyacılara, kuyumculara ve tefecilere de borçlanmıştı. Onlar da oradaydı.

Bir anda bu kadar insanı kapıda gören hizmetçinin kaşları çatıldı. Şaşkınlıkla, "Ne istiyorsunuz?" diye sordu.

"Tabii ki paramızı" diye bağrıştılar, hepsi bir ağızdan.

"Bir dakika bekleyin burada" dedi hizmetçi. O sırada Timon odasında keyifle oturuyor, ertesi gün vereceği yemek davetinin planlarını yapıyordu. Bu seferki planı en azından yüz kişiyi davet etmek ve dillere destan bir ziyafet vermekti. O tam bu düşünceler içerisindeyken Flavyus içeri girdi. "Efendim, borç aldığımız kişilerin hepsi buradalar, paralarını istiyorlar. Bizimse hiç paramız kalmadı, ne yapmamızı isterseniz?" diye sordu.

Timon kafasını bile çevirmeden, "Hiç paramız kalmadıysa arazilerimizden bazılarını sat ve borçları öde. Bir sürü arazimiz yok mu bizim?" dedi umursamazca.
"Arazilerimizin hepsini sattık" diye cevap verdi hizmetçi.
"Peki, deniz kıyısındaki ev?"
"Onu iki ay önce satmıştık
"Güneydeki üzüm bağlarımız?"
"Onları da geçen yıl satmıştık efendim. Elimizde bir tek bu ev kaldı."
"Hımm!" dedi Timon, "Sorun değil, öyleyse borç iste; mesela Lukullus'dan, Venditus'tan ya da Sempronyus'tan isteyebilirsiniz." Bunu söylerken bir keresinde kefaletini ödeyerek Venditus'u hapishaneden kurtardığını düşündü. O şimdi zengin bir adamdı ve ondan biraz para istemesinde bir sakınca yoktu. Birkaç saniye düşündükten sonra, "Tamam, tamam" dedi kendinden emin bir şekilde, "ikisinden de isteyebilirsin. Sen şimdi kapıdakilere borçlarımızı en kısa zamanda ödeyeceğimizi söyle. Hiç merak etmesinler. Arkadaşlarım beni asla kırmayacaklardır. Nasıl olsa alacağım parayı geri ödeyeceğimi biliyorlar."
Timon böylece, borç istemek için hizmetçilerini arkadaşlarına yolladı. Arkadaşlarının onu geri çevirmeyeceğine adı kadar emindi.

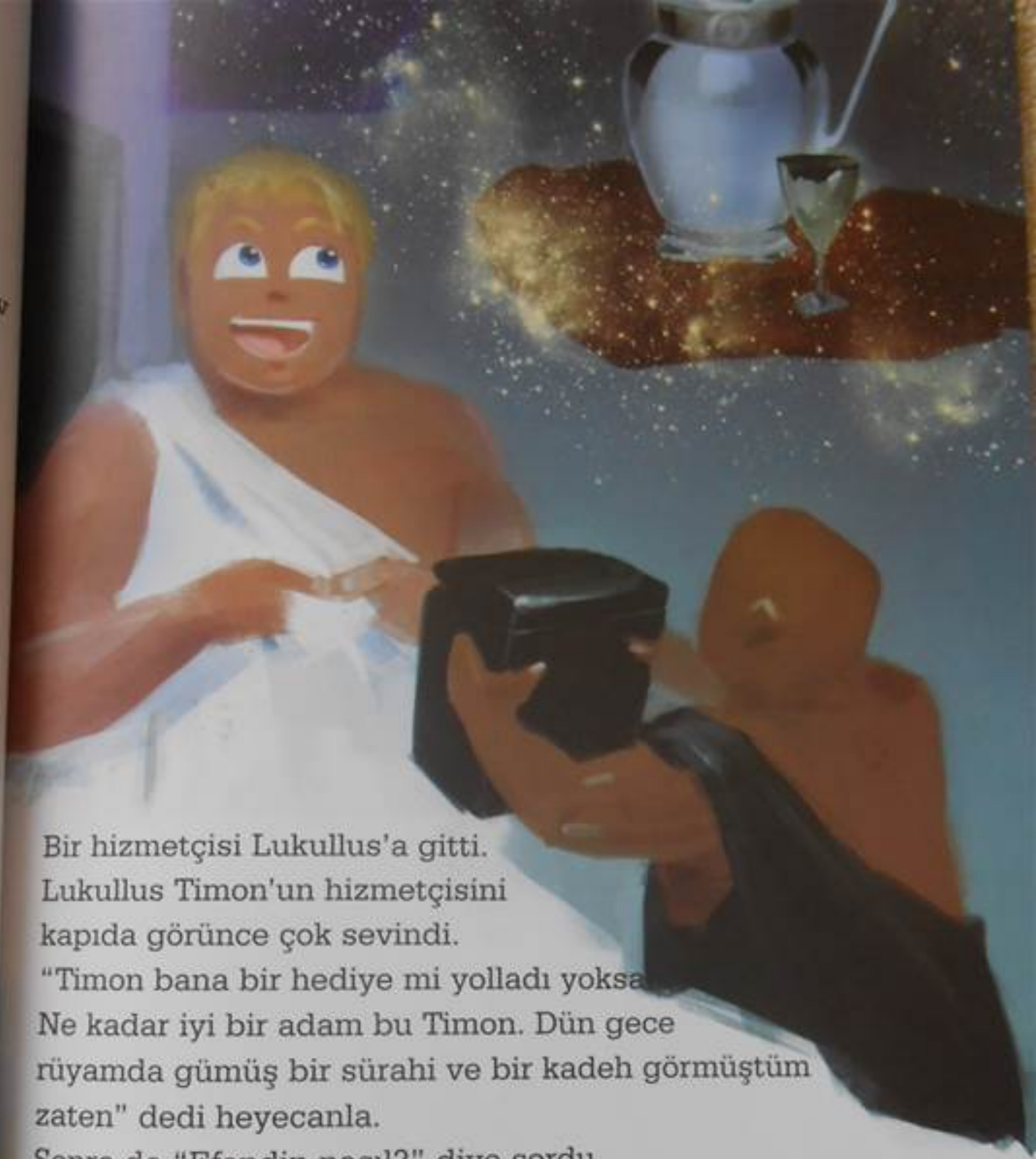

Bir hizmetçisi Lukullus'a gitti.
Lukullus Timon'un hizmetçisini
kapıda görünce çok sevindi.
"Timon bana bir hediye mi yolladı yoksa
Ne kadar iyi bir adam bu Timon. Dün gece
rüyamda gümüş bir sürahi ve bir kadeh görmüştüm
zaten" dedi heyecanla.
Sonra da "Efendin nasıl?" diye sordu.
"Sağlığı yerinde" diye çekinerek cevap verdi hizmetçi.
"O koltuğunun altındaki nedir öyle?" diye neşeli bir şekilde sordu Lukullus.
"Hiçbir şey efendim sadece boş bir kutu. Efendimin biraz paraya ihtiyacı var ve sizin desteğinizi bekliyor. Efendim için bu kutuyu parayla doldurmanızı isteyecektim sizden."

Lukullus bir an durdu ve sonra "Ha ha ha!" diye alaycı bir kahkaha savurdu. Yüzü aniden değişmişti. Biraz önce gülen adam gitmiş, yerine sinsi, bambaşka biri gelmişti.

"Şaka yapıyorsun herhalde. Efendini uyarmıştım, bu kadar pahalı davetler vermesin diye ama beni dinlemedi. Herhalde hiç parası kalmadı. Şimdi benden para istiyor. Bu zamanda geri ödeneceğine emin olmadan kimseye para mara veremem. Hiç kusura bakmasın. Şimdi git ve ona, beni evde bulamadığını söyle tamam mı?" dedi. Sonra da, "Bunları da harçlık yaparsın" diyerek hizmetçiye birkaç kuruş uzattı. Hizmetçi ise "Senin gibi arkadaş olmasa da olur!" diyerek paraları Lukullus'un suratına fırlattı.

Eve dönerken üzüntüden gözlerinden yaşlar geliyordu.

Bir başka hizmetçi ise Atina şehrinin yöneticilerine gitti. Timon'un şehre yaptığı katkıları anlattı. Efendisinin şu anda ne kadar zor durumda olduğundan bahsetti ve yardımlarını istedi. Yöneticiler hiç oralı olmadılar ve "Bizim Timon'a verecek paramız yok, başının çaresine baksın" deyip hizmetçiyi geri yolladılar. Ne kadar da çabuk unutmuşlardı ondan aldıkları paraları ve Timon'un cömertliğini. Şehirdeki binaların neredeyse yarısını onun parasıyla yapmışlardı. Bu yaptıkları çok haksızcaydı.

Timon'un diğer arkadaşları da hayırsız çıktı. Hiçbiri ona para vermek, bu zor durumunda yardım etmek istemiyordu. Bunların arasında 'çok sevgili arkadaşı' Sempronyus da vardı. Timon'un başka bir hizmetkârı onun evine gittiğinde;

"Vendityus verdi mi?" diye sordu Sempronyus.

"Hayır" dedi hizmetkâr.

"Lukullus'a sordunuz mu peki?"

"Onun cevabı da hayır oldu" dedi hizmetkâr.

"Demek son çare olarak bana geldiniz" dedi alaycı bir edayla. "Eğer ilk bana gelmiş olsaydınız, istediğinizin üç katını verirdim ama bu durumda verebileceğimi zannetmiyorum" dedi. Bir an bir sessizlik oldu. Hizmetkâr kızgın bir ifade ile "Sen arkadaş falan değilsin!" dedi ve oradan ayrıldı. O da son derece üzgündü.

Elleri boş dönen hizmetkârlar, durumu Timon'a anlattılar. Timon duyduklarına inanamadı. Sanki dünya ters yüz olmuştu.

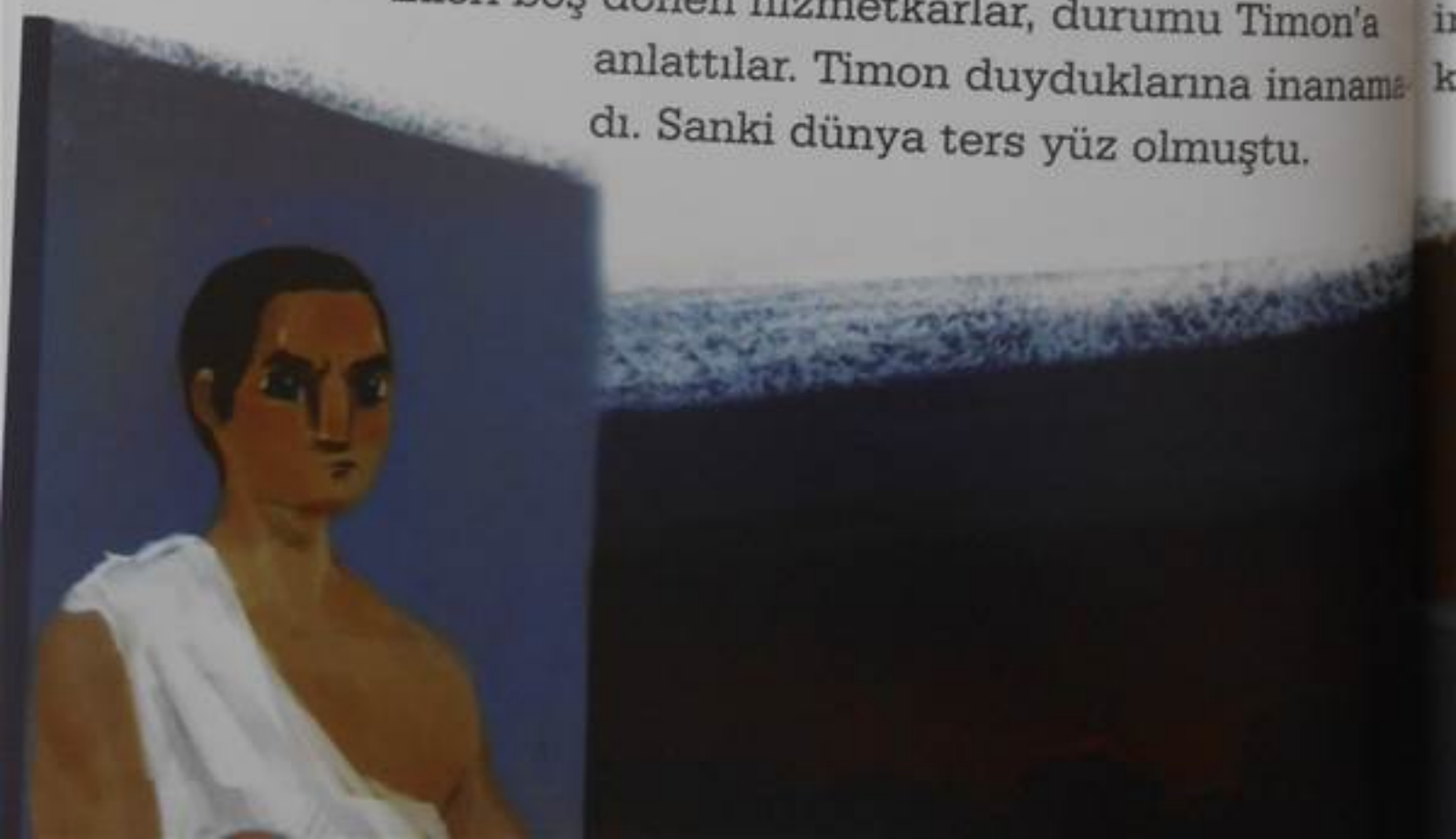

İçini tarifi imkânsız bir acı kapladı. Timon, hiçbir şey söylemeden arkasını dönüp odasına gitti. Derin düşüncelere daldı. Kendisini korkunç bir şekilde kandırılmış hissediyordu. Bu duruma o kadar üzüldü, o kadar üzüldü ki sonunda hastalanıp yatağa düştü. Odasına kapandı. Günlerce dışarı çıkmadı. Kimseyle konuşmadı. Aklından geçenlere engel olamıyordu. Ne kadar da sinsiydi arkadaşım dediği kişiler, ne kadar art niyetliydi. Nasıl da tanıyamamıştı hiçbirini! Nasıl bu kadar kör olabilmişti! İnanamıyordu. Olan bitenler yüzünden içinde yalnızca tek bir duygu kalmıştı: Tiksinti. Aradan bir ay geçti. Timon kendini daha iyi hissetmeye başlamış ve evde bir parti düzenlemeye karar vermişti. Eski arkadaşlarının hepsini partiye davet etti, özellikle de kendisine yardım etmekten kaçan en yakın arkadaşlarını... Hizmetkârları duruma inanamıyordu. Timon nasıl olur da bu insanlara hâlâ arkadaş muamelesi yapabilirdi. Herhalde aklını kaçırmış olmalıydı.

Kendilerine bir jest yapıldığını düşünen Vendityus ve diğer ar
daşları düşünmeksizin bu davete en güzel kıyafetlerini giyere
geldiler. Bedava yemek ve eğlenceye neden hayır desinlerdi k
Salonda yemeğin başlamasını bekliyorlar, bu arada birbirlerin
bile yalan söylemekten çekinmiyorlardı. Bir tanesi "Buraya
gelebilmek için çok önemli bir randevumu iptal ettim ama, tab
ki Timon'dan daha önemli değil" derken, bir başkası "Benden
para istediği zaman inanın hiç param yoktu, o kadar üzüldüm
ki" diyordu. Bir diğeri ise "Ben de şehir dışındaydım, yoksa
Timon'u çok severim, bilirsiniz" diyerek konuşmaya katılıyordu

Bir süre sonra Timon göründü. Yemek masasına doğru yaklaştı ve hepsine kibarca "Hoş geldiniz sevgili dostlarım, buyurun yemek masasına geçelim" dedi. Upuzun bir masaydı bu. Herkes yerini aldı. Her konuğun önünde üstü kapalı bir tabak duruyordu. Masanın ortasına dizili vazolarda rengârenk çiçekler vardı. Tabaklara ve kapalı diğer yemek kaplarına bakan konukların ağzı sulanmıştı. Kim bilir ne kadar güzel yemekler vardı bu tencerelerin içlerinde.

Bu iyi gün dostları, iyi yemekleri severdi tabii ki.

"Oturun sevgili dostlarım" dedi Timon ve yemek duasına başladı.

"Tanrılar" dedi. "Bu masadaki adamlar sizlerin yolundan çıktılar. Her biri yirmi haydut değerindeki bu insanları sizler bırakıyorum. Arkadaşlarımı, onların beni kutsadığı kadar kutsayın" dedi. Sonra da arkadaşlarına "Açın tabaklarınızı ve yiyin şimdi, alçaklar" diye bağırdı. Sesi yüksek tavanlı evde çın çın ötmüştü.

Davetliler bu konuşmadan şaşkına dönmüşlerdi. Hepsi birbirlerine baktılar ve bir şey diyemediler. Sadece "Herhalde Timon iyi değil, onun için böyle davranıyor" diye düşünebildiler. Akılları daha çok, harika görünüşlü sofrada ve yemeklerdeydi. O yüzden pek de fazla düşünmeksizin tabaklarını açtılar.

Bir de ne görsünler! Tabakların içinde yalnızca çamurlu su ve kenarlarında çakıl taşları vardı. Hepsi de şaşkınlıktan donakaldılar. Ne oluyordu burada böyle! Bu tanıdıkları Timon değildi. Bu bir şaka olmalıydı.

"Umarım, hayatınız boyunca asla bundan fazlasını görmezsiniz" dedi Timon öfkeli bir sesle. Sonra da büyük bir hızla hareket ederek, içlerinde çamurlu sular ve taşlar bulunan tabakları konukların yüzüne çarptı. Hepsinin eli yüzü çamura bulanmış, güzel elbiseleri berbat olmuştu.

Onlar şaşkınlık içindeyken, Timon son hızla salondan çıktı. Dışarıda kendisini bekleyen atına atladığı gibi Atina'yı ebediyen terk etti.

Gitmeden önce, hizmetçilerine evini satıp kalan borçları ödemeleri için bir de mektup bırakmıştı.

İki gün süren bir yolculuktan sonra bir deniz kıyısına geldi. Etrafta kimseler gözükmüyordu. Bu hoşuna gitti. Ne kadar az insan görürse o kadar huzurlu olacaktı. Geceyi geçireceği bir yer aramaya başladı. Bir süre sonra da buldu. Timon'un yeni evi kumsala yakın bir mağaraydı. Oldukça sessiz bir yerdi. Mağaranın girişine kendisine otlardan bir yatak yaptı. Yattığı yerden denizi ve gökyüzünü görebiliyordu. Gündüzleri denizden balık tutup pişiriyor ya da kumlardaki bitki köklerini çıkartıp yiyordu. Bazı günler hemen yanındaki çam ormanında gezintilere çıkıyor, sincapları, tavşanları gözlüyordu. Bu gezilerden birinde tesadüfen bir de kürek bulmuş, yanına almıştı. Gece olduğunda bir tepenin üstüne tırmanıp yıldızlı gökyüzünü seyrediyor, eski günleri düşünerek derin düşüncelere dalıyordu.

Eski arkadaşları içinde sadece bir tanesi ona yardım etmeyi reddetmemiş, en zor anlarında hep yanında olmuştu. O da yaşlı bir asker olan Alkibiyades'ti. Onun da Atina yönetimi ile sorunu vardı ve kendisinden sonra o da Atina'yı terk etmişti. Ama Timon artık onu bile görmek istemiyor, başına gelenleri düşündükçe herkesten, her şeyden nefret ediyor, adeta iğreniyordu. O hayat dolu, mutlu insan gitmiş yerine bambaşka biri gelmişti.

Günler günleri, haftalar haftaları kovaladı.
Timon'un saçları sakalları uzamış bu hali ona vahşi bir görüntü vermişti. Elbiseleri paramparça olmuştu. Günlerden bir gün yine kumları eşeleyerek bitki kökleri çıkartmaya çalışırken küreği sert bir şeye çarptı. Biraz eşeleyince bunun altın bir para olduğunu anladı. Daha fazla eşeledi. Gözlerine inanamadı. Kumun altında yüzlercesi vardı. Kazdıkça daha fazlası geliyordu. Yere oturdu eline bir parça altın aldı, ovaladı ve güneşe doğru tuttu. Altın, güneş ışığında parıl parıl parladı. Eğer başka biri olsaydı, bu altınlarla Atina'ya döner ve hayatının sonuna kadar zengin bir adam olarak yaşardı.

Fakat Timon değişmiş hem de çok değişmişti. Artık eski Timon değildi. Altının görüntüsü ona sadece acı verdi. Dost olarak bildiği insanların ihanetini aklına getirdi. "Her şey bu sarı metal parçası için miydi?" dedi kendi kendine. Ağzından, "Bu sadece 'sarı kölelik'" sözleri döküldü. "Altın sadece siyahı beyaz, yanlışı doğru yapıyor" diye mırıldandı. Çevresinde olup bitenleri nasıl da fark edememişti. Büyük bir hayal kırıklığı içindeydi. İnsanlara olan büyük sevgisi öfke, nefret ve tiksintiye dönüşmüştü. Altınları daha fazla görmek istemedi ve yine kuma gömdü.

O bu düşünceler içindeyken, uzaktan yanında bir sürü insanla birlikte Alkibiyades ona doğru geliyordu. Yanında iki güzel kadın ve yüzlerce asker vardı. Onları görünce Timon ayağa kalktı. Alkibiyades, "Kimsin, kendini tanıt" diye seslendi Timon'a yaklaşırken.

"Senin gibi insanlardan uzakta olan biri" diye cevap verdi Timon.

Alkibiyades bu sesi tanıyordu. Bu arkadaşı Timon'du. Onun yırtık pırtık giysiler içinde, perişan halini görünce neredeyse gözlerinden yaşlar gelecekti. Hemen koşarak yanına gitti. Ellerini tuttu.

"Ne oldu sana böyle! Şu haline bak! Neredeyse tanıyamayacaktım. Sana yardım etmeme izin ver ne olur! Sana para, yiyecek ve giyecek vereyim" dedi.

Timon öfkeyle karşı çıkarak, "Hiçbir şey istemiyorum, beni yalnız bırak ve burayı hemen terk et" dedi.

Gözü ona zararı dokunmamış insanları bile görmek istemiyordu. Alkibiyades konuşmaya çalışsa da Timon dinlemek istemedi. Kalbi herkese karşı taşlaşmış gibiydi.

"Ne paranı ne de seni görmek istiyorum. Al, ben sana altın vereyim" dedi ve yere eğildi. Kumların içine ellerini daldırdı. Bir anda avucunda beliren altınları Alkibiyades'e uzattı. Alkibiyades şaşkınlık içindeydi. Ne olduğunu bile anlamadan altınları aldı, son bir kez Timon'a baktı ve yanındakilere, "Haydi gidiyoruz" dedi. Kalbi üzüntüyle dolmuştu. Timon'un başına gelenleri çok iyi biliyordu. Askerleriyle Atina'ya doğru yürümeye başladı. Niyeti şehri ele geçirmek ve oradaki düzensizliklere bir son vermekti. Şimdi yeni bir amacı daha vardı; arkadaşına yapılanların öcünü almak istiyordu.

Alkibiyades gittikten sonra Timon kumlara oturdu. Denizin getirdiği birkaç kabuğa baktı. Aradan ne kadar zaman geçtiğini bilmiyordu. Ayak sesleri duydu ve kafasını çevirdiğinde biraz uzakta Apemantus'u gördü. Apemantus ona doğru yaklaştı. "Gözlerime inanamıyorum! Timon bu sen misin? Ne yapıyorsun burada, bu ıssız deniz kıyısında" diye sordu. Şaşkınlık içindeydi.

"Sana ne" diye cevap verdi Timon. "Sen kendi işine bak." Yerinden bile kalkmamıştı.

"Bu yaptığın aptallık" dedi Apemantus. "Eski arkadaşlarından intikam almak yerine, sana yapılanın acısını kendinden çıkartıyorsun. Bu doğru bir şey değil dostum."

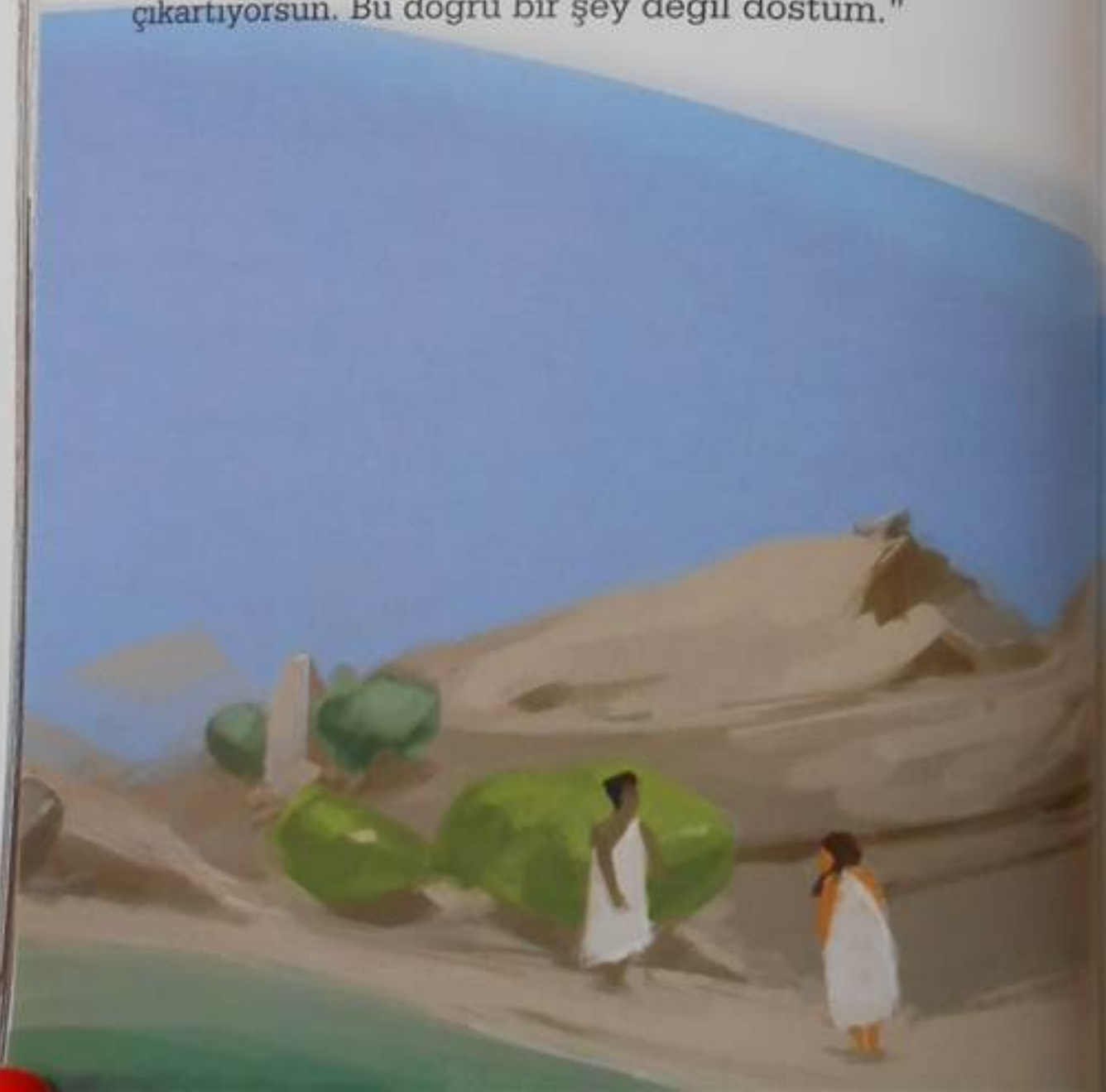

Bir anda ayağa fırlayarak, "Benim dostum yok. Defol git buradan!" diye bağırdı Timon.
Kendisine gerçekleri söylemeyen herkese çok ama çok kızgındı. Hâlbuki Apemantus ona anlatmaya çalışmıştı ama Timon o zaman anlamak istememişti. Şimdi ise dinlemek istemiyor, sadece yalnız kalmak istiyordu. Apemantus ayrıldığında o hâlâ kendi kendine söyleniyor, "Hiç kimseyi ama hiç kimseyi görmek istemiyorum" diyordu. Timon kendini çok yorgun hissediyordu. Vücudunu düşercesine kumların üstüne bıraktı ve masmavi denizin üstünde uçan kuşların bir tanesinin kanatları üstünde olmayı düşledi bir an için.
Timon bu hayaller içindeyken, uzaktan berbat kıyafetli iki adam göründü. Görünüşleri daha çok haydutları andırıyordu. Sanki yıllardır yıkanmamış gibi bir halleri vardı. Timon'un yanına geldiklerinde "Duyduk ki herkese altın veriyormuşsun Timon. Biz de hakkımız olan altını almaya geldik" dediler. Yüzlerinde pis bir sırıtma vardı.
"Size altın yerine bitki kökleri, böğürtlen ve su versem!" dedi Timon alaycı bir bakışla.
"Saçmalamayı kes, altın istiyoruz, çil çil sarı altın. Anladın mı? Biz ne balığız ne de kuş" dedi haydutlardan biri.

"Değilsiniz tabii" dedi Timon sakince. "Kuşlar ve balıklar kötü değildir. Siz ise doğuştan kötüsünüz. Hırsızsınız siz. Altın herkesi zehirler. Alın altınları, sizi de zehirlesin. Çekinmeyin. Alın, alın. Yalnız sizden bir şey istiyorum. Atina'ya gittiğinizde dükkânları soyun, evleri soyun, sokakta kimi bulursanız soyun, hatta en fakirleri, yaşlı kadınları bile soyun. Sakın yeterince altınımız var diye düşünmeyin. İstediğiniz kadar alın ama çalmaya mutlaka devam edeceksiniz. Anlaştık mı?"

Haydutlar birbirlerine şaşkınlık içinde baktılar. Böyle bir şey ne görmüşler ne de duymuşlardı. Kafaları karışmıştı. Bir tanesi "Yahu bu adam bizi mesleğimizden edecek. Altınları alıp buradan hemen ayrılalım" dedi. "Bence de" dedi diğeri. Adamlar ceplerini aceleyle tıka basa altınla doldurduktan sonra koşarak uzaklaştılar.

"Off ya, bıktım bunlardan!" diye homurdandı Timon kendi kendine. "Biri gidip biri geliyor. Bir türlü huzur vermiyorlar insana."
Aradan birkaç gün daha geçti. Timon yine toprağı kazıp kök çıkartmaya çalışıyordu. Karnı çok acıkmıştı. Kan ter içinde çalışırken hemen yanıbaşında "Benim sevgili efendim!" diye ağlamaklı bir ses duydu.
Timon kafasını bile çevirmeden, "Defol, kimseyi görmek istemiyorum. Hemen terk et burayı!" diye bağırdı.
"Ama sevgili efendim, benim, ben. Hizmetkârınız Flavyus. Beni unuttunuz mu?"
"Bütün insanları unuttum ben. Eğer sen bir insansan seni de unuttum" diye cevapladı Timon.
"Ama bu olamaz. Beni nasıl unutursunuz? Ben sizin dürüst ve sadık hizmetkârınız Flavyus'um."
"Saçmalık bu" dedi Timon. "Ben hayatımda dürüst bir erkek tanımadım. Benim tanıdığım bütün erkekler yalancıydı."

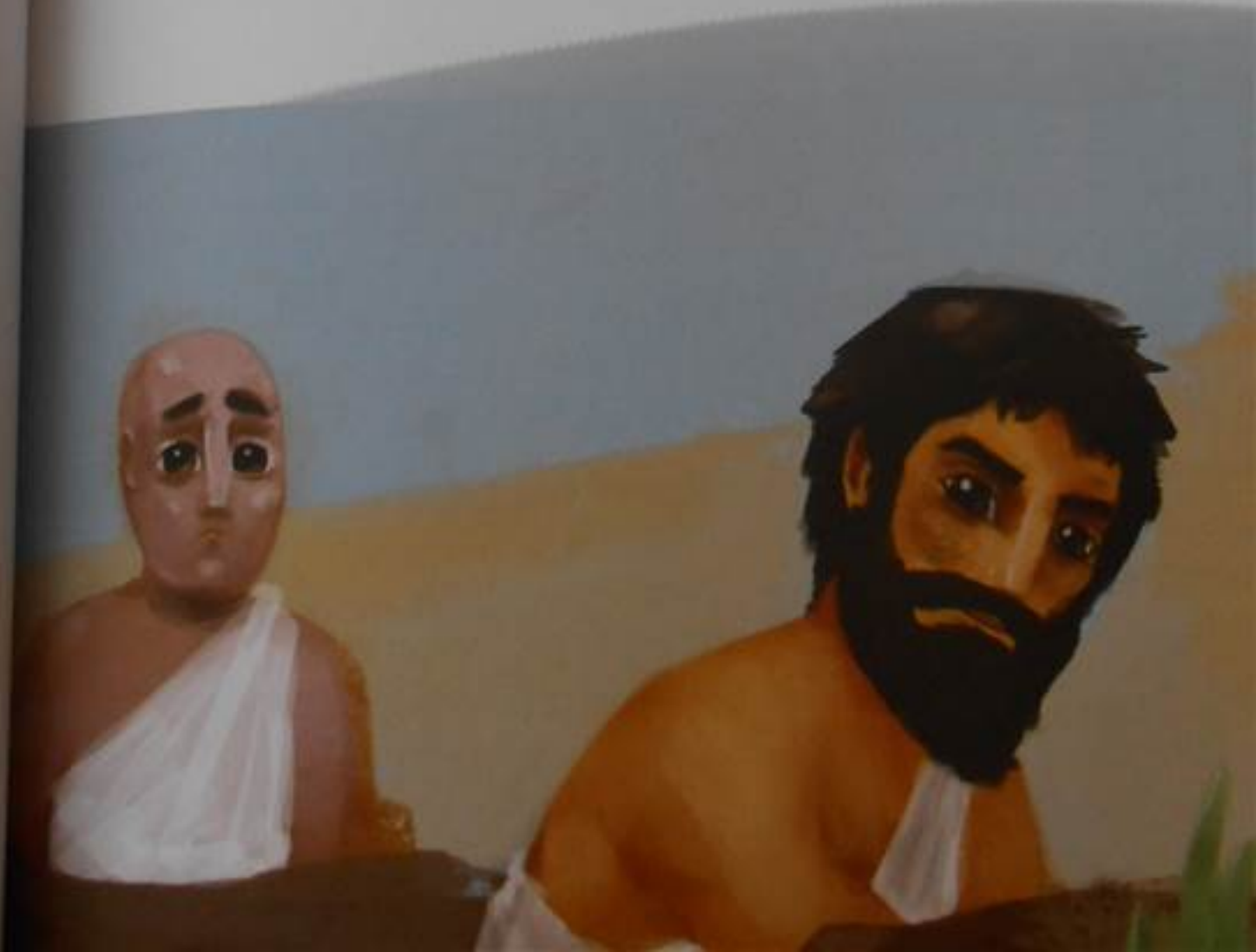

Bunun üzerine Flavyus ağlamaya başladı.
Timon şaşırdı. "Ne o, ağlıyor musun? Bak şimdi seni sevebiliri
çünkü bir kadın oldun. Sadece kadınlar ağlar. Ya da sen gerçek
diğerlerinden farklı olmalısın."
Flavyus, "Ne olur efendim beni tanıyın ve üzüntüme inanın.
Biraz param var. Onu size vereyim ve beni tekrar işe alın.
Yine hizmetkârınız olmak istiyorum" dedi.
Timon daha da şaşırdı. Kendi kendine "Allah Allah, bu gerçekte
de iyi bir adama benziyor. Benim böyle bir hizmetkârım var mıy
diye düşündü.
Flavyus yaşlı gözlerle "Ne olur bu parayı alın. Bir gün tekrar ze
olursanız ödersiniz" dedi ve elindeki parayı Timon'a uzattı.
Timon, bir an şaşırmış gözlerle Flavyus'a baktı. "Sen yeryüzün
tek dürüst adam olmalısın ve ben de bunu ödüllendireceğim."
Yeri işaret ederek, "Bak, burada bir sürü altın var. İstediğin kad
alabilirsin. Bu altınlarla hayatının sonuna kadar rahat rahat
yaşarsın ama artık seni de görmek istemiyorum. Şimdi hemen
uzaklaş buradan" dedi ve başını denize doğru cevirdi. Gözlerini
batmakta olan güneşin ve denizin üzerinde gezdirdi. Gözüne,
uzakta yüzmekte olan bir yunus sürüsü çarptı. Ne kadar da güz
sıçrıyorlardı suyun üstünde.

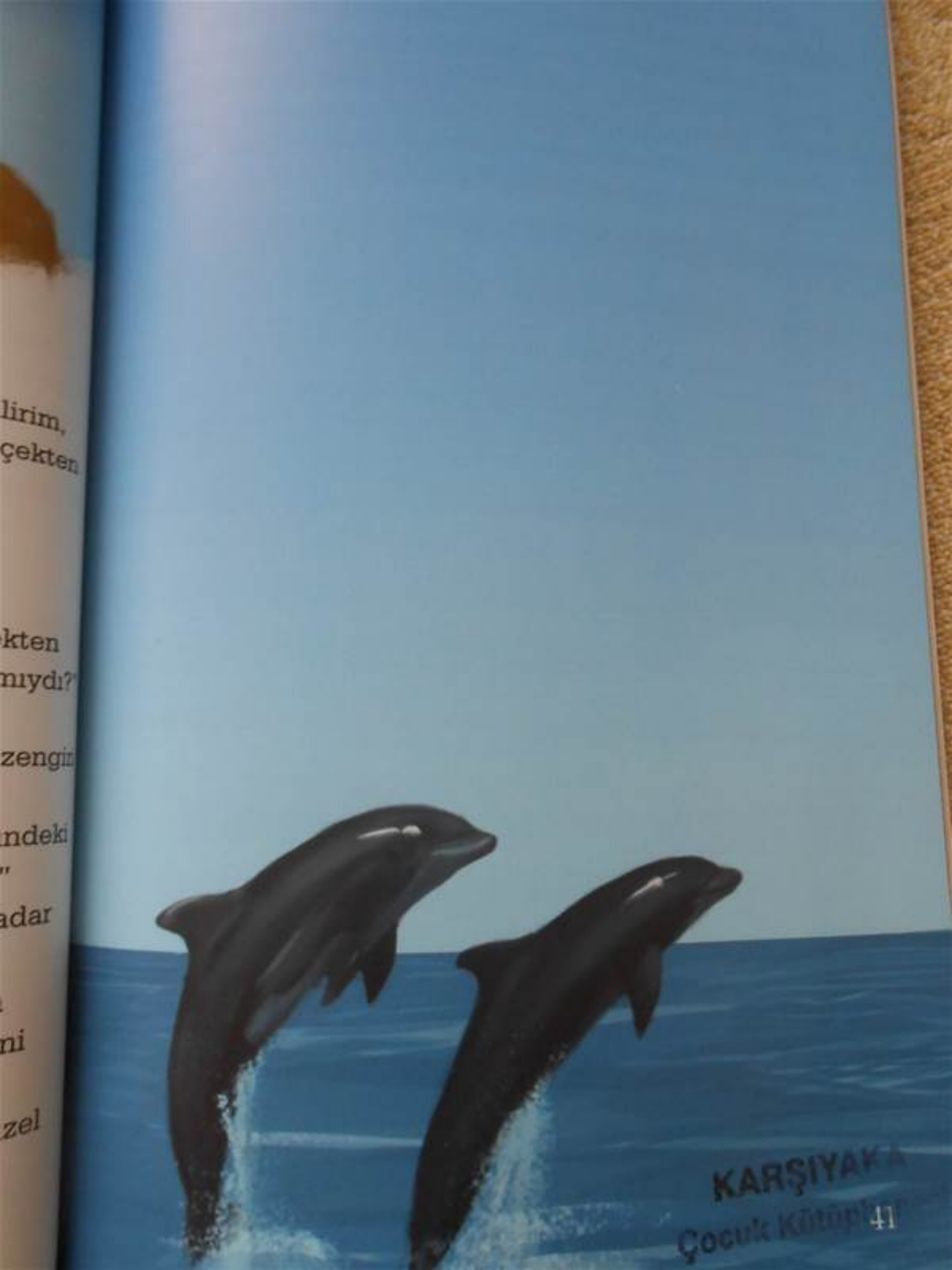
KARŞIYAKA
Çocuk Kütüphanesi

"Ben altın istemiyorum, yalnızca efendimle olmak istiyorum" dedi Flavyus. Efendisini bu halde bırakmak istemiyordu. Timon cevap bile vermedi. Uzaklara bakmaya devam etti. Flavyus için yapacak bir şey yoktu. Efendisi eski bildiği ada değildi. Üzgün bir halde arkasını döndü ve altınları almadan gözyaşları içinde uzaklaştı. Olanlara bir türlü inanamıyordu. Efendisini bu halde görmek onu yıkmıştı.

istiyorum"
iyordu.
am etti.
ildiği adam
rı almadan
amıyordu.

Hava kararmak üzereydi. Timon ağır adımlarla mağarasına doğru yürüdü. Yanında ayırmadığı su kabından biraz su içti. Kendisini yorgun hissediyordu. Otlar ve kuru dallardan yaptığı yatağına ulaştığında kendini yatağının üzerine bırakıp derin bir uykuya daldı. Rüyasında büyük bembeyaz bir kuşun sırtında, şimdiye kadar hiçbir insanın ayak basmadığı sessiz bir ülkeye yolculuk yaptığını gördü.

Güneşin ilk ışıkları mağaranın içine girmeye başladığında Tira gözlerini açtı. Ne kuş vardı, ne de o ülke. Daha önce hiç rüya görmediğini anımsadı. Neden görmemişti acaba? Çok da üstün durmadı. Dışarı çıktı. Kendine gelmek için denizde yüzünü yıka Karnı acıkmıştı. Dünden çıkarttığı kökleri sakladığı kayaya doğ yürüdü. Sonra da yemek için bir ağacın altına oturdu. Daha ilk ısırığını almıştı ki karşıdan her zaman para verdiği şairle, ressa göründü.

"Hah!"
"Merhal
"Başınız
için gelc
"Gerçek
sahtekâ
değil mi
"Evet, b
ressam.
"Ne kad
çevremc
veririm"
Bir anda
akmıştı
"Bize sa
"Kim bu

"Hah!" dedi Timon. "Bir bunlar eksikti."
"Merhaba saygıdeğer Timon" dedi şair yerlere kadar eğilerek. "Başınıza gelenleri duyduk ve ne kadar üzüldüğümüzü bildirmek için geldik."
"Gerçekten mi? Ne kadar sevindim bilemezsiniz! Sizi gidi sahtekârlar. Sadece altınım olduğunu duydunuz. Onun için geldiniz değil mi?" dedi Timon alaycı bir ses tonuyla ve ayağa kalktı.
"Evet, bunu da duyduk ama inanın bize bunun için gelmedik" dedi ressam.
"Ne kadar da dürüstsünüz öyle. Peki, size inanıyorum. Eğer beni çevremdeki iki hayduttan kurtarırsanız size istediğiniz kadar altın verirm" dedi Timon.
Bir anda ikisinin de gözleri heyecanla parladı. Ağızlarının suyu akmıştı altın sözünü duyunca.
"Bize sadece onların isimlerini söyle yeter" dedi şair.
"Kim bunlar, hemen söyle. Bak neler yapacağız onlara" dedi ressam.

"Sizsiniz" dedi Timon, alaycı bir ses tonuyla ve onlara yer aldığı sopaları uzattı.
"Bu sopaları alın ve birbirinizi dövün şimdi. Birbirinizin ağ burnunu kırın, gözlerinizi morartın. Ondan sonra size istediğiniz kadar altın vereceğim. Yapmazsanız da ben siz döveceğim. Nasıl! Anlaştık mı?" Adamlar şaşkınlık içerisin kalakalmışlardı. Ne diyeceklerini bilemiyorlardı.
Timon onların cevap vermesine fırsat bırakmadan üzerleri doğru uçtu.
Ressamla şair, kendilerini Timon'un yumruklarından ve tekmelerinden korumaya çalıştılarsa da pek başarılı olamadılar. Panik halinde geri çekildiler. Bir yandan da "Bu adam hiç böyle değildi. Timon herhalde delirmiş olmalı diye söylenerek, oradan uzaklaştılar.

Mağaranın önünde bütün bunlar olurken, şehirdeki yöneticiler de Timon'un hizmetkârı Flavyus'u buldular. Neredeyse yalvararak, "Bizi Timon'a götür Flavyus. Duyduk ki onun bir sürü altını varmış. Alkibiyades şehri ele geçirecek. Şehrimizi kurtarmak için bu altınlara çok ihtiyacımız var" dediler.

"Boşuna uğraşıyorsunuz" dedi Flavyus kızgınlıkla. "En çok ihtiyaç duyduğu zaman siz efendimin yanında değildiniz. Şimdi size niye yardım etsin ki?"

"Yine de denemek istiyoruz" dedi yöneticilerden biri.

"Çünkü başka çaremiz yok" dedi diğeri

"Siz bilirsiniz," dedi Flavyus ve onları Timon'un yaşadığı mağaraya götürdü. Kendisi uzakta kalmayı tercih etti.

Yöneticiler mağaraya yaklaştıklarında Timon'u gördüler. Denizden biraz önce çıkmıştı ve saçları hâlâ ıslaktı. Elinde bir dal parçası ile kuma ne olduğu belirsiz çizgiler çiziyordu. Gelenlere göz ucu ile şöyle bir baktı ve yüzünü buruşturdu. "Bunlardan hiç kurtulamayacak mıyım?" diye düşündü. İyice yakınlaştıktan sonra yöneticilerden biri, "Başına gelenlerden dolayı ne kadar üzgün olduğumuzu söylemek istiyoruz, ne olur affet bizi Timon" dedi.

Timon bu sözlere kahkahalarla karşılık verdi. "Aman yapmayın sayın yöneticiler, neredeyse ağlayacağım. Meğer siz ne kadar duygulu ve düşünceli insanlarmışsınız da ben bilememişim" dedi. Bir yandan da karnını tutarak gülüyordu. İçten içe ise tabii ki çok kızgındı.

Yöneticiler, "Bizimle gel, seni Atina'ya götürelim. Bütün servetini ve itibarını geri verelim. Liderimiz ol ve bizi Alkibiyades'ten kurtar" dediler.

Timon bu sefer kızgınlıkla, "Ne şehrinize, ne de size ne olacağı umurumda. Defolun buradan şimdi! Hiçbirinizi görmek istemiyorum" dedi ve arkasını dönüp mağarasına doğru yürüdü. İçinden ağlamak geliyor, gözyaşlarına zor hâkim oluyordu. Bıkmıştı artık olan bitenden. Burada bile rahat yoktu.

Yöneticiler uzaklaştıktan sonra Timon, kumsaldan mağarasına doğru başı eğik bir halde yürüdü. Girişine ulaştığında bir an durdu. Başını çevirerek Güneş'e doğru baktı. Sonra da mağarasının en karanlık yerine, daha önce hiçbir insanın ayak basmadığı derin dehlizlerine doğru yürümeye devam etti. Uzun bir süre yürüdü. İçerisi yıldızsız bir gece gibi simsiyah ve sessizdi, sadece ara sıra uçan birkaç yarasanın patırtısından başka bir ses gelmiyordu. Kendisini yorgun hissetti. Gözleri karanlığa alışmıştı. Zorlukla görebildiği bir taşın üzerine oturdu. Gözlerini kapatır kapatmaz rüyasındaki büyük beyaz kuşu yanı başında otururken gördü. Kuş, "Gel sırtıma bin, seni benim ülkeme götüreyim, orada altın, ihanet ve üzüntü yoktur" dedi.

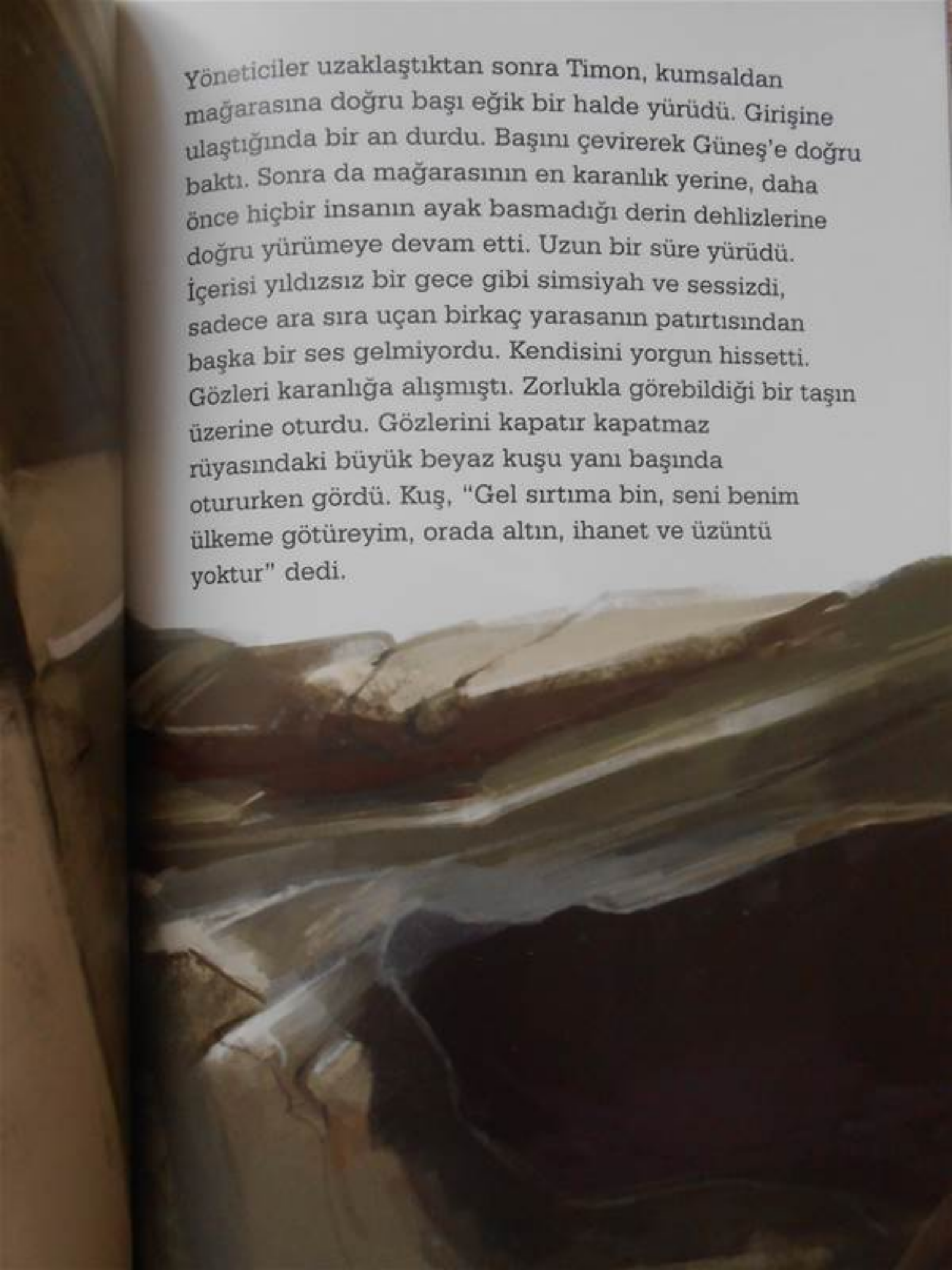

Ne tuhaftı ki kuş bu sözleri söylerken hiç ses çıkartmamıştı. Timon bir an durdu. Kuşun derin mavi göz bebeklerine bakıp. Sonra hiç sesini çıkartmadan kocaman kuşun sırtına tırmandı. Elleriyle beyaz, yumuşacık tüylerini okşadı. Kendini uzun zamandır bu kadar mutlu hissetmemişti. "Götür beni buradan" dedi kuşa. Kuşun bir tek kanat çırpışıyla karanlık mağaradan çıkıp, masmavi denizin üstünde süzülmeye başladılar. Ağır ağır yükseldiler. Yükseğe, gittikçe daha yükseğe çıkıp sonunda gözden kayboldular.

O gün bu gün bir daha Timon'u gören olmadı. Onu aramaya gelenler ondan hiçbir iz bulamadılar.

Bütün bulabildikleri, sadece, üzerinde "BENİ ASLA ARAMAYIN" yazılı bir taş oldu.

ÇOCUKLAR İÇİN

SHAKESPEARE

ile FELSEFE

ATİNALI TİMON

FELSEFİ SORGULAMA KILAVUZU

"Düşünmek Öğretilebilir."
Mathew Lipman

ÇOCUKLAR İÇİN FELSEFE'NİN GEÇMİŞİ

Büyük bir çoğunluğunuzun, *Çocuklar İçin Felsefe* kavramına ya da çocuklarla felsefe yapma yöntemine yabancı olduğunuzu biliyorum. O yüzden burada küçük de olsa bir açıklamanın fayda sağlayacağına inanıyorum. *Çocuklar İçin Felsefe*'nin geçmişi, yapılış biçimi itibarıyla 2000 yıl öncesine kadar gider. Eski Yunanistan'da Sokrat zamanında felsefe yazılı olarak değil sözlü olarak yapılan bir etkinlikti. Bütün mesele doğaya, dünyaya ve davranışlarımıza ilişkin bilgilerimizi mantık yoluyla ve doğru sorularla sorgulayarak bir cevaba ulaşabilmekti. Tabii ki bu, ne o zaman ne de ondan sonraki 2000 yıl boyunca çocuklarla gerçekleştirilmedi. Bunun nedeni, Sokrat da dahil olmak üzere eğitim felsefesi ve bilimiyle uğraşanların çocukların hiçbir zaman felsefi bir sorgulama etkinliğine katılmasına yetecek kadar deneyim ve eğitim sahibi olmayacaklarını savunmuş olmalarıdır. *Çocuklar İçin Felsefe*'nin hayata geçirilişi 1960'larda Prof. Mathew Lipman ile başlamıştır. Lipman, üniversitede Felsefe Bölümü Başkanlığını bırakarak *Çocuklar İçin Felsefe* üzerine çalışmaya başlamıştır. Uzun yıllar süren çalışmaları sonucunda çocuk-

larda düşünme becerilerinin geliştirilmesini destekleyen ve okul öncesi dönemden başlayarak lise son sınıfa kadar devam eden bir program oluşturmayı başarmıştır.

Eğitimin yalnızca öğretmenden öğrenciye doğru bir bilgi aktarımından ibaret olmaması gerektiği düşüncesi Lipman'dan önce John Dewey ve Piaget gibi eğitim filozofları tarafından da ele alınmıştı. Ancak onların çalışmaları teorik düzeyde kalmış ve uygulamaya koyulmamıştı. Lipman'ın programı kendi yazdığı hikâyelerin sınıflarda sesli olarak okunması ve bu hikâyelerden üretilmiş cevabı muğlâk (ucu açık) soruların öğrencilere yöneltilerek bir tartışma ortamı yaratılması üstüneydi. Herhangi bir sınav, kâğıt, kalem not tutma gibi klasik müfredatın vazgeçilmezleri bu programda yer almıyordu. Çocuklar fikir üretmekte özgürdüler. Bu tabii ki devrim niteliğinde bir çalışmaydı. Eğitimde, özellikle çocuk eğitiminde ilk defa informatik bilgiden çıkarımsal bilgiye bir geçiş öngörülüyordu. Bu sistemde öğretmenler öğretme, öğrenciler de öğrenme makinesi olma dışında bir işleve sahiptiler. Kendilerine yeni bir bilgi eklenmiyor, sadece var olan bilgi parçacıklarını sezgilerinin de yardımıyla birleştirip söze döküyorlardı. Bu sistem, çocukta zaten var olan muhakeme edebilme yeteneğini daha yüksek bir seviyeye taşırken çocuklar üstündeki yapıcı ve olumlu etkisi diğer derslerde de açık bir şekilde görülebiliyordu.

Çocuklar İçin Felsefe şu anda 50 kadar ülkede çeşitli okullarda klasik müfredata ek olarak kullanılmakta ve tartışılmaz faydaları görüldükçe, giderek eğitimin vazgeçilmezleri arasında yer almaktadır.

FELSEFİ SORGULAMA KILAVUZUNA ÖNSÖZ

Sevgili öğretmenler ve anne babalar,

Kitabımızın bu bölümünü çocuklarda düşünme, akıl yürütme, çıkarımlarda bulunma gibi zihinsel faaliyetleri geliştirici felsefi etkinlikler *(Çocuklar İçin Felsefe)* yapmak için kullanabilirsiniz.

Amacım hiçbir şekilde felsefeyi bir ders olarak öğretmek değildir. O yüzden de birtakım karmaşık felsefi soruları, akımları veya ünlü filozofların adlarını katmamayı uygun gördüm.

Buradaki amacım çocuklarımıza okullardaki standart eğitimin veremediği düşünebilme ve çıkarım yapabilme becerisini kazandırmaktır. Onları yatay düşünceden dikey düşünme biçimlerine itebilmek ve bunu yaparken kendi ürettikleri düşünceleri seslendirebilmelerine olanak tanımaktır. *Çocuklar İçin Felsefe* kesinlikle bir grup öğrenciyle karşılıklı konuşmaya dayalı olarak yapılmalıdır. Böyle bir çalışma 2-36 kişilik sınıflarda yapılabilir. İdeal olan ise 10-14 öğrencidir. Evde çocuğunuzla yapacaksanız da 2'den fazla kişiyle yapmanız daha olumlu sonuçlar verecektir.

KARŞIYAKA

Çocuklar İçin Felsefe'nin sınıflarda gerçekleştirilebilmesinde en önemli rol öğretmenlere düşmektedir. Bu tür dersler yapmaya maalesef ne müfredatımız ne de öğretmenlerimizin yetiştiriliş tarzı pek de olanak tanımamaktadır. Bu, öğretmenin anlatıp öğrencinin dinleyip notlar aldığı sonra da o notlardan sınava girdiği standart ders işleme biçiminden bütünüyle farklıdır. Böyle bir sınıfta öğretmenin işi kolay değildir. Öğretmen, sınıfı değil düşünceleri gerçekten adil bir şekilde yönetebilmeli, her düşünceye önem verdiğini hissettirmeli ve öğrencilerini cesaretlendirebilmelidir. Öğretmen asla her şeyi bilen ve son sözü söyleyen bir konumda olmamalı, sorgulama işleminde hem katılımcı hem yönetici olarak yer alabilmeli, mümkün olduğunca az müdahalede bulunmalı, konu hakkındaki düşüncelerini kendine saklamalıdır. Her bir çocuğun bir birey olduğunu baştan kabullenmeli, öğrenci doğru veya yanlış ne fikir öne sürerse sürsün yargıda bulunmaksızın dinlemeli, diğer çocukların bir fikre karşı veya ona eklemlenen cevaplar vermelerini desteklemelidir. Çocukların cümlelerini düzeltmemelidir.

Böyle bir sınıf, öğretmen için de bir sınav niteliği taşır. Zaten tartışma ortamında ortaya çıkacak bütün sorulara ve cevaplara bir öğretmenin önceden hazırlanması olanaksızdır. Gerçekte de hazırlıksız olması çok daha önemli ve doğru bir yaklaşımdır. Çünkü *Çocuklar İçin Felsefe* grup içinde öğretmen de dahil olmak üzere herkesin eşit katılımıyla gerçekleştirildiği ortamda meyvelerini verecek bir eylemdir.

Burada asıl amaç daha önce de vurguladığımız gibi hiçbir şekilde felsefenin binlerce yıldır cevap aradığı sorulara çözüm getirmek değil, bir arayış süreci boyunca çocukların kendi zihinsel faaliyetleri sonucunda ulaştıkları, kesinlikle ezberden uzak içsel bilgiyi dışa vurabilmesidir.

Çocuklar İçin Felsefe ne gibi yararlar sağlar:

a- Çocuklarda güven duygusu yaratır ve kendilerinden gurur duymalarını sağlar. Çocuk, birey olarak kabullenilişinin farkına varır.

b- Çocukların diğerlerinin fikirlerini dinlemelerini, onlara saygı duymalarını ve mantıklı buldukları durumda onların fikirlerini sanki kendi fikirleriymişçesine sahiplenmelerine ve devam ettirmelerine olanak tanır.

c- Kendi seviyelerinin üstündeki sorunları tartışabilecek cesareti verir.

d- Eleştirel düşünme ve düşünme becerilerini en üst düzeyde tutar. Çocuklar yeni, yaratıcı fikirler üretmekten ve öne sürmekten çekinmez.

e- Çocuklar soru sormaya, sorgulamaya başlar. Çocukta analitik bir bakış açısı gelişir.

f- Diğer derslerde de soru sormaktan korkmaz. Soruların altındaki sorulara gider. Çözüm aramaktan çekinmez. Kendisini ciddiye alır.

g- Sınıfta ve sosyal hayatlarındaki ilişkilerinde daha gerçekçi ve başarılı olmalarını sağlar

h- Yazı yazma becerileri artar. Oluşturdukları metinlerin içsel mantığı zenginleşir ve sağlamlaşır.

i- Çocuk kendi kapasitesini gördükçe bundan heyecan duyar ve düşünsel dünyasında zenginlik oluşur.

j- Dikkat Eksikliği problemi yaşayan çocuklarda belirgin bir gelişmeye neden olur.

Atinalı Timon için Felsefi Sorgulama Kılavuzumuz 4 ana başlıktan oluşmaktadır.

A- Hikâye hakkında
B- Tema ve kavram sorgulamalar
C- Sence
D- Örnek diyaloglar

Bu çalışmada verilen her bir soru üstüne öğretmen bir tartışma açabilir. Bir sene boyunca buradaki tüm soruların tartışma ortamına sokulması zordur. Ancak şurası muhakkak ki sadece bir sorun üzerine tartışma açıp tüm çocukların katılımını sağlamak bile olağanüstü yararlar sağlayacaktır.

ÖĞRETMENLER İÇİN İPUÇLARI

Öğretmen bu sorgulama yönteminde asla soruyu kendisi cevaplayarak ilerlemez. Bunun yerine, öğrencilerin yanıtlarını sorgulamanın gövdesi haline getirir. Sürdürülen tartışma aşağıdaki gibi cümlelerle devam ettirilebilir.

1- Söylediğin şeyi daha net ifade edebilir misin?
2- Bu söylediğin biraz önce söylediğinle çelişmiyor mu?
3- Neden böyle düşündüğünü sorabilir miyim?
4- Söylediğini bir örnekle destekleyebilir misin?
5- Bu fikre katılmayan var mı?
6- Tartışmayı hangi soruyla başlatmıştık?

Bu tür sorular çocukların zihinlerindeki düşünceleri daha kolay bir şekilde sözcüklere dökebilmelerine ve seslendirmele-

rine olanak tanıyacaktır. Söyledikleri her cümleyi tartmak ve bir mantık çerçevesinde konuşmak zorunda kalacaklardır.

SORU ÜRETİMİ

Sınıfta çocuklarla felsefe yapabilmenin en önemli yönlerinden biri de çocukları okudukları bir metinden ya da hikâyeden soru üretmeye teşvik etmektir.

Sadece bizim eğitim sistemimiz değil diğer hemen bütün ülkelerin eğitim sistemleri de çocuklara soru ürettirmekten uzaktır. Okul öncesi çocuklarımızı bir düşünelim. Hepsi merakla, ilgiyle ve yaratıcılıkla doludur. Heyecanlıdır. Varlıklarından ve kabullenildiklerinden kuşku duymazlar. Sürekli soru sorarlar ve sordukları hiçbir soru kendilerine anlamsız gelmez. Yetişkinlerin bakmadıkları yerlerde sorular ve cevaplar bulurlar. 18 yaş civarına geldiklerinde ise artık bu merak yok olmuştur. Artık soru üretmek bir yana soru duymaktan bile nefret eder hale gelmişlerdir. Soru soran, heyecan duyan yapıları gitmiş kendilerini sadece öğretilmesi gereken varlıklar olarak algılamaya başlamışlardır. Kendilerinden beklenen tek şey kendilerine verilenleri öğrenmeleri ve bunları geri sunmalarıdır. Zihinleri tekdüze ve pasif bir hale getirilmiştir. Çocuklar İçin Felsefe'nin önemi ve farkı tam da bu noktada görünür hale gelir. Çocukların içlerinde olan merak ve yaratıcılık böyle bir tartışma ortamı içerisinde tekrar hayat bulur.

Bir metinden 4 çeşit soru üretilebilir.

a- Cevabı belirgin, metne ve kahramanlarına ilişkin sorular.

b- Cevabı belirgin, genele ilişkin sorular.

c- Cevabı muğlâk, metne ve kahramanlarına ilişkin sorular.
d- Cevabı muğlâk, hayata, genele ilişkin sorular.

Bunlardan ilk ikisi için bir zihinsel bir çıkarım ve sorgulama gerekmez. Metni dikkatle okumak yeterlidir. Son iki tanesi (ki bunlara BÜYÜK SORU adını verelim) ise farklı bir zihinsel aktivite ile gerçekleşir. Öğrencinin kendi deneyim ve gözlemleriyle oluşturduğu bir hafızadaki parçaları toparlamasını gerektirir. Karşısına çıkan soruyu, bu içselleştirilmiş bilgi parçalarını başka bir bağlamda yeniden şekillendirerek cevaplamak zorundadır. Bunu yaptıkça, içeride, soru işaretleri içeren ve önyargılarla biçimlendirilmemiş bölgeye ışık girmeye başlar. Öğrencide yönlendirilmesi ve yönetilmesi gereken yer bu alandır. Bu da ancak öğrencilerin son iki soruya verilecek cevaplar için cesaretlendirilmesiyle gerçekleşir. Çocukları gerçekten BÜYÜK SORU sormaya teşvik etmek önemlidir.

Atinalı Timon kitabını çocuklara okuttuktan veya sesli okuduktan sonra eğer, "Timon kitabın başında zengin miydi yoksa fakir miydi?" gibi bir soru sorarsanız, cevap son derece net olacak, soru ve cevap kapanacaktır. Bunun yerine, "Timon kitabın başında dünyanın en mutlu adamı mıydı?" diye soracak olursanız sonu gelmez bir tartışmaya adım atmış olursunuz. Bunun gibi örnekler çoğaltılabilir.

Bu küçük önsözde Çocuklar İçin Felsefe'nin ne olduğu ve nasıl yapılacağı hakkında anlatılanlar tabii ki çok yetersizdir. Yine de az da olsa bu kitabın ve çalışmanın düşünce dünyamıza bir katkı sağlayacağı inancıyla tüm çocuklarımıza eğlenceli ve üretken saatler diliyorum.

Levent Gönül / Ankara-Haziran 2011

HİKÂYE HAKKINDA

1- Bu hikâyenin kahramanı Timon'u sevdin/sevmedin mi? Neden?
2- Bu hikâyenin bir anlamı var mı?
3- Bir hikâyenin anlamı olmak zorunda mı?
4- Bu hikâyede sana özel gelen bir şeye rastladın mı?
5- Sence iyi bir hikâye mi? Bir hikâyenin iyi olması ne demektir?
6- Bu hikâyeye benzer başka bir hikâye okudun mu?
7- Bu hikâyede sana farklı gelen bir şeyle karşılaştın mı?
8- Bu hikâye farklı bir şekilde kurgulanabilir miydi? Hikâyenin herhangi bir kısmını farklı bir şekilde yazsaydık yine de aynı hikâye olur muydu?
9- Hikâyenin hikâyesi olur mu, ya da hikâyenin hikâyesinin hikâyesi ve devamı?
10- Bir durumun hikâyesi ile kendisi aynı şey midir? Öyle olduğunu ya da olmadığını nasıl bilebiliriz?

Aşağıdaki sorular üstüne düşünelim, tartışalım.

a- Hikâyenin başında Timon iyi bir insan mıydı?
b- Hikâyenin sonunda Timon kötü bir insan mıydı?
c- Herkese bir şeyler veren insan iyi bir insan mıdır?
d- Kimseye bir şey vermeyen insan kötü bir insan mıdır?
e- İyi ya da kötü olmanın birilerine bir şeyler verip vermemekle alâkası var mıdır?

Sana ait olan bir şeyi başkalarına "vermek"le ilgili olarak aşağıdakilerden hangilerine katılırsın?

- Ben bir şeyi sadece sevdiklerime veririm.
- Başkasından bir şey almadıkça ona bir şey vermem.
- Sevmediğim şeyleri verebilirim.
- Sevgi verilebilecek bir duygudur.
- Duygular bizim kontrolümüzde olan şeyler değildir. Alınıp verilmez.

Kitabın başındaki Timon ile sonundaki Timon arasında düşünsel açıdan ne gibi farklılıklar var? Bulabildiğin 4 farklılığı sıralayabilir misin?

a- .....

b- .....

c- .....

d- .....

Kitabın başındaki Timon ile sonundaki Timon arasında aynı bulduğun şeyler var mı? Bulabildiğin aynılıkları sıralayabilir misin?

.....

.....

.....

.....

.....

Timon yaşadığı hayal kırıklığından sonra neden mutsuz bir insan haline dönüştü? Aşağıdakiler sonuç mudur, yoksa neden mi?

- Korktu
- Kendini yalnız hissetti.
- Kendini çaresiz hissetti
- Hiçbir dostu olmadığını fark etti.
- Hayatı boyunca yanıldığını hissetti.

Aşağıdaki sorular üstüne düşünelim, tartışalım.

- Timon'un mutsuz olmasının nedeni gerçekler miydi?
- Gerçekler kendi başına sevinilecek ya da üzülecek şeyler midir?
- Gerçekler bizim dışımızda da var olan şeyler midir?
- Gerçekleri görmek herkeste aynı sonuçlara neden olur mu?
- Kendi istediğimiz bir gerçekliği seçebilir miyiz?

Aşağıdaki cümlelerden hangisi ya da hangileri sana yakın geliyor? Niçin?

- Gerçekler mutluluk verici şeyler değildir.
- Mutluluk veren şeyler gerçek değildir.
- Mutluluk gerçek bir şey değildir.
- Mutluluk veren bazı şeyler gerçektir.
- Gerçeklerin bazıları mutluluk verir.

Buraya seni mutlu veya mutsuz edecek 4 gerçek durum yazabilir misin?

a- .....
b- .....
c- .....
d- .....

Timon'un hikâye boyunca yaşadığı duygu değişimini sıralayacak olsak nasıl bir sıra izlerdi? Devamını da sen yazabilir misin?

a- Mutlu bir adam
b- Şaşkın bir adam
c- .....
d- .....
e- .....
f- .....

Bunu aşağıya bir şema veya resim çizerek gösterebilir misin?

DUYGULARLAR METİN ÖZETİ: Aşağıdaki cümleleri, Timon'un hikâyenin akışındaki duygularına göre yanlarına numara koyarak sıralayalım.

- Diğerlerini suçlamak
- Gerçekle karşı karşıya kalmak
- Kötümserlik
- Kendini suçlamak ve bunun farkında olmamak
- İyimserlik
- Herkese inanmak ve güvenmek
- Yalnızlık duymak

Timon ve gerçekler üstüne konuşalım, tartışalım.

- Timon'un hangi hayatı daha gerçektir?
- Timon'un hangi hayatı daha doğrudur?
- Timon neleri yaptı?
- Neleri yapamadı?
- Eğer yapmış olsaydı?
- Sonuç ne olurdu?

Kararlar ve seçimler üstüne konuşalım, tartışalım.

1- Hikâyenin kırılma noktası neresidir? Her hikâyede kırılma noktası olmak zorunda mıdır? Eğer olmazsa...
2- Timon farklı seçimler yapabilir miydi? Yapmalı mıydı? Yapabileceklerimizi ve yapamayacaklarımızı bilmemizin bir yolu var mıdır?

3- Timon'un yaşamını değiştirmek konusunda yaptığı seçim doğru bir seçim miydi?
4- Timon'un böyle bir yol seçmesine neden olan şey neydi?
5- Kimi durumlarda karar vermek zorunda mıyız? Kararsız kalmak da bir seçim olarak düşünülebilir mi?

TEMA

HAYATA PEMBE GÖZLÜKLERLE BAKMAK

Kimi insanlar hayata her zaman olumlu bakarlar. Olumsuz herhangi bir olay karşısında bile olayın hep iyi taraflarını görmeyi tercih ederler. Biz, yaşamayı bu şekilde kabul eden insanlara "Hayata pembe gözlüklerle bakan insanlar" deriz. Buna bir örnek verecek olursak; diyelim ki bir eve hırsız girmiş ve evdeki değerli her şeyi çalmış, götürmüş. Ev sahibi eve geldiğinde kızıp üzülmek yerine şöyle düşünmüş: "En azından yatağım hâlâ burada." Ya da "Zavallı hırsız, demek ki çok ihtiyacı varmış." Ya da "Yaşasın en sevdiğim eski paltom hâlâ asılı duruyor." Bu insan için kimileri, "Ne güzel, her zaman mutlu bir insan", kimileri de "Bu adam deli mi ne, normal bir insanın öfkeden ya da üzüntüden mahvolacağı bir durumda gülebiliyor" diyebilir.

Bunları tartışalım

1- Timon önce neden mutluydu ve sonrasında neden mutsuzdu?
2- Mutlu olmayı seçebilir miyiz?
3- Hayata pembe gözlüklerle bakmak seçebileceğimiz bir şey midir?
4- Duygularımızı değiştirmek elimizde midir?
5- Bir duygu kendi başına iyi ya da kötü olabilir mi?
6- Çevresindekiler ondan bir şey istemeselerdi ya da verdiği hiçbir şeyi kabul etmeselerdi Timon daha mı mutlu olurdu?
7- Bize iyi davranan kişiler her zaman doğruyu mu yapıyordur?
8- Başkalarına karşı daima iyi davranmak doğru mudur?
9- Kendi fikirlerimiz her zaman iyi fikirler midir?
10- Beğenmediğimiz fikirler kötü fikirler midir?
11- Hayata her zaman iyi yönünden bakmanın sonuçları her zaman iyi midir?

KAVRAM SORGULAMA

1- İYİMSERLİK

Hikâyede görüldüğü gibi başlangıçta Timon çok iyimser bir kişiliğe sahiptir. Kimseden kötülük beklemez. Vererek mutlu olmayı seçmiştir. Parasını verir, eşyalarını verir, elinde ne var ne yoksa verir, yetmezse borç alarak verir, çevresindeki herkesin yardımına koşar. Bu onun yaşam tarzıdır. Hayata her zaman iyi yönünden bakar.

İyimserlik insanın gerçek olmayan şeylere inanmasını sağlar mı? Hangilerine katılırsın?

a- Hayır, iyimser olmak her zaman iyidir çünkü .....

.....

b- Sürekli iyimser olmak bizi gerçeklerden uzaklaştırabilir çünkü .....

.....

c- Gerçek olmayan şeylere neden inanmamamız gerekir, bilmiyorum çünkü .....

.....

d- Bir arkadaşım vardı o kadar iyimserdi ki kendini hiçbir zaman yalnız hissetmezdi çünkü.....

.....

e- Her şeyin kötü tarafını düşünerek davranırsak mutlu olamayız çünkü .....

.....

Aşağıdaki cümleleri iyimserlikle tamamlayabilir misin? Boş bırakılan son satıra da sen bir cümle yazabilir misin?

- Okulda çok kötü bir gün geçirdim ama

.....

- Derslerim kötü gidiyor ama

.....

- En sevdiğim arkadaşımın doğum gününü kaçırdım ama ..
.....

- Merdivenden yuvarlandım ve kolum kırıldı ama .....
.....

- .....
.....
.....
.....

Aşağıdaki cümleleri kötümserlikle tamamlayabilir misin? Boş bırakılan son satıra da sen bir cümle yazabilir misin?

- Türkçeden en yüksek notu ben aldım ama .....
.....

- Babam bana her istediğimi alıyor ama.....
.....

- Her sene yeni bir ülkeyi gezmeye gidiyorum ama .....
.....

- Doğum günümde bir sürü hediye geldi ama.....
.....

- .....
.....
.....

Mutlulukla iyimserlik arasında nasıl bir ilişki var. Sence aynı mıdır? Aşağıdakilerden hangisine ya da hangilerine katılırsın? Niçin?

- İyimser insan mutlu insandır.
- Mutlu insan iyimser insandır.
- İyimser ile mutlu aynı anlama gelir.
- Mutlu ve kötümser de olunabilir.
- İyimser insan mutlu olmasa da farkına varmaz.
- Mutlu insan aynı zamanda iyimser olmak zorunda değildir.
- İyimser insan, iyimser olmaktan başka çaresi olmayan insandır.

Mutluluk ve farkındalık üstüne konuşalım, tartışalım.

- Mutlu olmadığımızın farkında olmayabilir miyiz?
- Mutlu olduğumuzun farkında olmayabilir miyiz?
- Mutsuz olduğumuzun farkında olmayıp mutlu olduğumuzu zannedebilir miyiz?
- Mutlu olduğumuzun farkında olmayıp mutsuz olduğumuzu zannedebilir miyiz?

Mutluluk ve kuşku üstüne konuşalım, tartışalım.

- Timon kitabın başında mutluluğundan hiç kuşku duydu mu?
- Kuşku duymuş olsaydı mutlu yaşamaya devam edebilir miydi?

- Daha sonrasında yanlış yapmış olduğundan şüphe duydu mu?

- Yaşamını bütünüyle değiştirmesine neden olan şey şüphe miydi?

- Buraya hiç kuşku duymaksızın bildiğin bir şey yazar mısın? Tabii ki neden kuşku duymadığını da açıklamalısın?

- .....
  .....
  .....

KAVRAM SORGULAMA

2. DEĞERLİ ŞEYLER

Hayatımızda bazı şeyler değerlidir. Onlardan asla vazgeçemeyiz. Başkalarına veremeyiz. Bunları kaybettiğimizde acı çektiğimizi hissederiz. Değer başlı başına ele alındığında anlamı var gibi görünmez. Ona anlam katan insandır. Kimi insan için değerli olan zamandır, kimisi için para, kimisi için dostları... vs. Timon'un da hayatında değerli ve değersiz gördüğü şeyler var.

Bunları tartışalım

1- Timon'un değerli gördükleriyle, hikâyedeki diğer insanların değerli gördüğü şeyler birbirinden farklı mıdır?

2- Yaşamda nelere değer veririz? Onları değerli yapan nedir?
3- Yaşamımızda değerli bir şeyler olmak zorunda mı?
4- Timon'un bu hikâyede değerli görüp de kaybettiği şey nedir?
5- Değerli olan bir şey herkes için aynı değere sahip midir?
6- Hiç değerli bir şeyi olmayan bir insan olabilir mi?
7- Duyguların da değeri olabilir mi?

Timonun kendisinden istenip de veremeyeceği bir şey var mıdır? Varsa, bunları sıralayabilir misin?

a- .....
b- .....
c- .....
d- .....

- Timon bana sağ kolunu verebilir misin? Çok ihtiyacım var. Yarın sana iki sağ kol vereceğim.
- Timon "Hayır, dünyada kabul etmem. Al kolumu, senindir."

Timon'un hayatta en değerli gördüğü şey sence nedir? Aşağıdakileri Timon'a göre <u>en önemsizden en önemliye</u> kadar yanlarına numara koyarak sıralandırabilir misin?

- Evleri
- Parası
- Arazileri
- Altınları
- Dostları
- Hayata ilişkin düşünceleri.

Nasıl bir sonuca ulaştın? Bu sonuç seni şaşırttı mı? Neden? Buraya yazar mısın?

.....

.....

.....

.....

Timon kendisi için değerli olanları mı vermiş yoksa değersiz olanları mı? İnsan kendisi için <u>en değerli olan</u> şeyi başkasına verebilir mi?

- Evet, verebilir çünkü; .....

.....

.....

.....

- Hayır, veremez çünkü; .....

.....

.....

.....

Aşağıdaki cümleler sana ne düşündürüyor? Yazabilir misin?

- Düşüncelerimiz bizi biz yapan şeylerdir.
- Herkesin düşünceleri vardır.
- Timon'un da düşünceleri vardır.
- Düşünceler değişebilir.
- Düşünceler değiştiğinde hayat da değişir.
- Timon'un da düşünceleri değişti.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Aşağıya kendimiz için en değerli bulduğumuz 5 durum, kişi, nesne veya duygu adı yazalım. Nedenlerini de açıklayalım.

a- .....

b- .....

c- .....

d- .....

e- .....

Tüm insanlar için değerli sayılabilecek 5 durum, duygu veya nesne sayabilir miyiz? Yazdığımız her maddenin herkes için aynı değere sahip olup olmadığını düşünelim.

a- .....
b- .....
c- .....
d- .....
e- .....

- Açlıktan ve susuzluktan ölmek üzereyim. Ne olur bana yardım edecek bir şeyler verin!
- Bak, burada dünyanın en değerli elması var, onu sana versem yardımı olur mu?

KAVRAM SORGULAMA

3. ARKADAŞLIK

Hepimizin iyi veya kötü arkadaşlıklarımız olmuştur. Bunların kimisi kısa, kimisi biraz daha uzun, bazıları da ömür boyu sürmüştür. Timon'un 'arkadaşlarım' dediği kişilerle olan ilişkileri de bir çeşit arkadaşlıktır. Ya da öyle midir?

Bunları tartışalım

1- Arkadaş olmak ne demektir?
2- Kendimizi yanında yalnız hissettiğimiz birisi arkadaşımız mıdır?
3- Beraber iyi vakit geçirdiğimiz kişi arkadaşımız mıdır?
4- Yanında kendimizi üstün hissettiğimiz kişi arkadaşımız mıdır?

5- Bir kişiye hem güvenmeyip hem onunla arkadaş olabilir miyiz?
6- Birinin en iyi arkadaşı olmak ne demektir?
7- 'En iyi arkadaş'la, 'arkadaş' arasında ne gibi bir fark vardır?
8- 'Kötü arkadaş'la arkadaş arasında ne gibi bir fark vardır?
9- Timon'un kitabın sonlarındaki yalnızlığının sebebi arkadaşı olmamasından mıydı?

Aşağıdakilerden hangisi ya da hangileri arkadaşlık hakkında bize doğru şeyler söyler?

- Tanıdığım herkes arkadaşımdır.
- Daima benim tarafımı tutan kişi arkadaşımdır.
- Onunla dün tanıştık, bana çok iyi davrandı. Arkadaş olduk.
- O benim en iyi arkadaşım fakat bana iyi davranmıyor.
- Yanlış bir şey yaptığımı biliyorum ama arkadaşım bana herkesin içinde böyle davranmamalıydı. Artık arkadaşım değil.
- Hem en iyi arkadaşının ben olduğumu söylüyor hem de başkalarıyla da arkadaşlık ediyor.
- En iyi arkadaşım fakat sürekli olarak benden kendisi için yalan söylememi bekliyor.

Arkadaşlık ile sevgi arasında bir bağlantı var mıdır? Sorgulayalım.

- Beni seven herkes arkadaşım olabilir.
- Sevdiğim herkes arkadaşım olabilir.
- Birisini sevmesem de arkadaşlık yapabilirim.
- Sevmediğim biri arkadaşım olamaz.

Güvenin arkadaşlıkta önemli bir unsur olduğu söylenir. Arkadaşlık ile güven arasında bir bağlantı var mıdır? Aşağıdaki cümleler üstüne düşünelim, tartışalım.

- Güvenebildiğim herkes arkadaşımdır.
- Ona güvenmiyorum ama arkadaşımdır.
- Onun tavırlarını sevmiyorum ama güveniyorum.
- Ona güvenmiyorum ama başka çarem yok, çünkü tek arkadaşım.
- Onu seviyorum ama güvenmiyorum.

SENCE

- Timon'a sence kitabın sonunda ne olmuştur?
- Timon'un yerinde sen olsan başlangıçta nasıl davranırdın?
- Sonrasında nasıl davranırdın?
- Bu kitabı değiştirmek istesen nerelerini değiştirirdin?
- Bu kitap sende bir tamamlamamışlık duygusu yarattı mı?

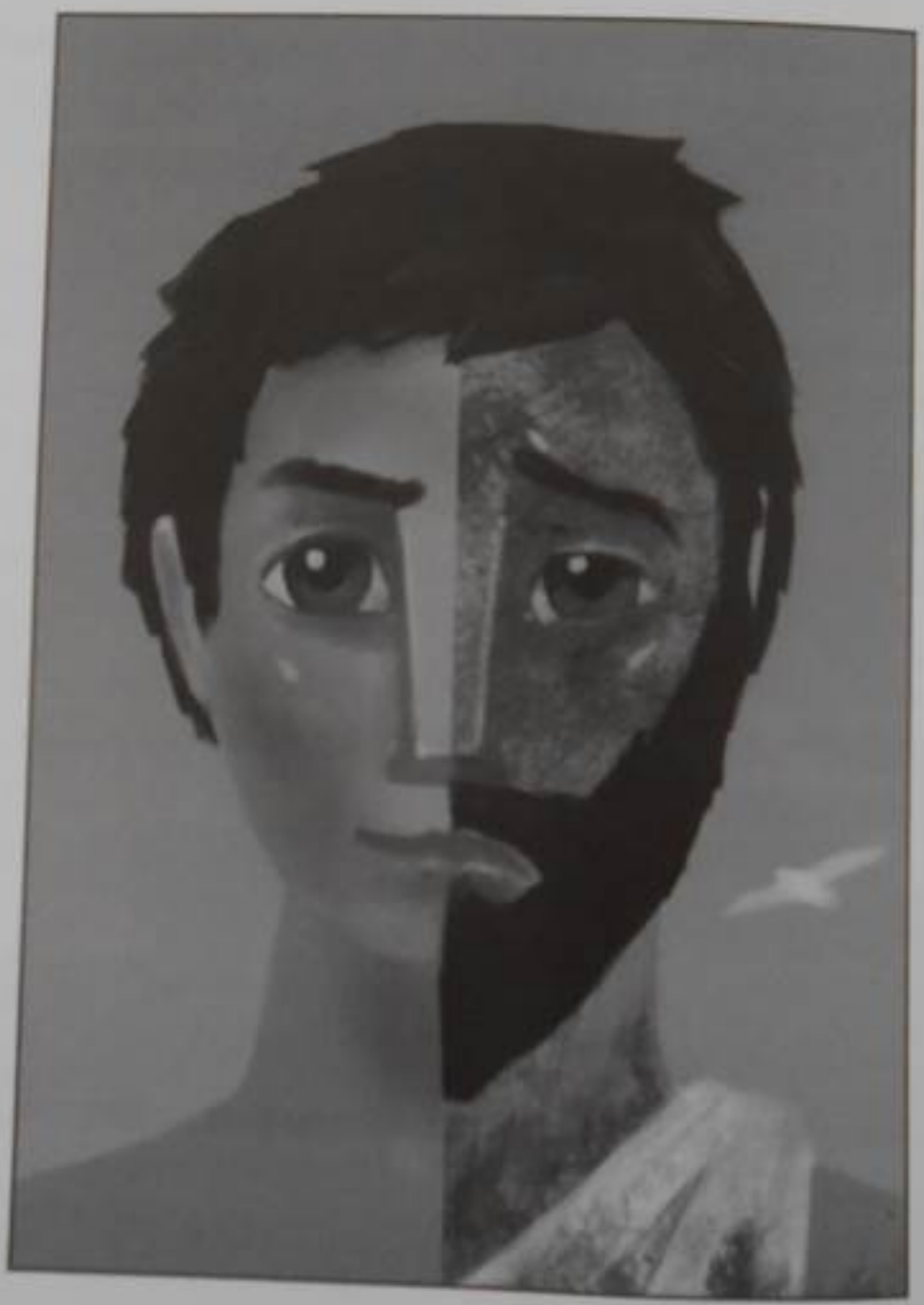

ÖRNEK DİYALOGLAR

Bu bölümdeki diyaloglar, öğretmenlere ve anne babalara sınıfta felsefi bir tartışmanın nasıl gerçekleştirildiğini göstermek amacıyla konulmuştur. Burada dikkat edilmesi gereken nokta öğretmenin sınıfı nasıl yönettiği, herhangi bir görüş öne sürmeden, çocukların akıl yürütmelerine ve zihin akışlarına nasıl izin verdiğidir. Diyaloglar, Mathew Lipman'ın yönettiği çalışmalardan uyarlanmıştır.

Aşağıdaki diyalog 9-10 yaş grubu çocukların olduğu bir sınıfta gerçekleştirilmiştir.

DİYALOG 1

Öğretmen: Okul yolunda 50 TL bulursanız ne yapmalısınız?

Ahmet: Elimi sürmez onu orada bırakırım.

Ece: Cebime atar ve daha sonra harcarım.

Derya: Alıp okula götürürüm ve öğretmenime veririm.

Arda: Kendime saklarım ve biriktiririm.

Murat: Karakola teslim ederim. Çünkü eğer kaybeden kişi ortaya çıkarsa bir ödül kazanma ihtimalim var.

Cansu: Alırım ve bir hayır kurumuna veririm.

Mustafa: Alırım ve arkadaşlarımla paylaşırım.

Öğretmen: Teşekkür ederim. Burada yedi olasılık seçtiniz. Bunların hangisinin doğru seçim olduğunda aynı fikirdesiniz?

Nergiz: Ben Ahmet'le aynı fikirdeyim. Sanırım orada bırakmak en doğrusu olurdu.

Öğretmen: Niçin?

Nergiz: Çünkü bu paranın birisine ait olduğu kesin ve kaybettiğini anladığında gelip arayabilir.

Can: Kesinlikle katılmıyorum. Bence okula götürmek en doğrusu. Karakola götürmeye gerek yok. Muhtemelen okuldan birisine aittir.

Lale: Bence onu alıp kendi çekmecene koymalısın.

Murat: Hayır, polise götürmelisin. Eğer 5 gün içerisinde kimse gelip almazsa para senin olabilir.

Güray: Murat'la aynı fikirdeyim. Polise götürmek gerekir. Çünkü para sana ait değil ve harcayamazsın. Onlar paranın gerçek sahibini bulabilir.

Işın: Ben Can'a katılmıyorum. Parayı alıp okula götürürsen, orada teslim ettiğin kişi cebine atabilir.... veya paranın sahibi olmayan birisi... senden isterse vermek zorunda kalabilirsin.

Melek: Ben Işın'la aynı fikirdeyim. Okuldan birisi görürse onu senden almak için her şeyi yapabilir, hatta çalabilir bile.

Arda: Bence bulanın olmalı. Hem de kaybeden kişi bundan sonra daha dikkatli olur.

Özgür: Bence kendine saklamalı ve dilediğince harcamalısın.

Handan: Bence yarısını kendine ayırıp yarısını iade etmelisin.

Emre: Ben Arda ile aynı fikirdeyim. Parayı senin düşürdüğünü düşün. Başka birisi bulduğunda mutlaka cebine atardı. Eğer başkası düşürdüyse ve sen bulduysan sen de aynı şeyi yapmalısın.

Öğretmen: Peki, şimdiye kadar yapılan önerileri sıralayacak biri var mı aranızda?

Erol: Polise teslim et, öğretmene ver, cebine at ve harca, olduğu yerde bırak, başkalarıyla paylaş.

Öğretmen: Peki, şimdi, diyelim ki böyle bir şey gerçekten başınıza geldi. Nasıl davranırdınız?

Emre: Para benim olurdu.

Öğretmen: Niçin?

Emre: Çünkü başkası da aynı şeyi yapardı. Bulduklarında paraya el koyar ve harcarlardı?

Öğretmen: Diğer insanların öyle yapması senin de aynısını yapman için iyi bir neden mi?

Işın: Diğer insanlar öyle yapıyorlarsa sen neden yapmamalısın?

Derya: Buna katılmıyorum. Diğer insanların öyle yapıyor olması senin de yapman için iyi bir sebep değil. Başka birinin sana ait olan bir şeyi alması hoşuna gitmezdi değil mi? Gider miydi?

Aşağıdaki diyalog 11-12 yaş grubu çocuklarıyla yapılan bir çalışmadan alınmıştır.

DİYALOG 2

Öğretmen: İyi insan kime denir?

Şule: İyi insan başkalarına iyi davranan kişidir.
Ahmet: Bana iyi davranan insan iyi insandır.
Canan: Nazik insan iyi insandır.
Metin: İyi insan doğru olanı yapan insandır.
Kenan: Başkalarına yardım eden insana denir.

Öğretmen: Burada 5 adet fikir ürettik. Bu düşüncelere katılmayan var mı?

Arda: Ben Ahmet'e katılmıyorum. Bir insan sadece bana iyi davranıyor ve diğer insanlara kötü davranıyorsa, bence iyi insan değildir. Bence bu çok bencilce bir tanım.

Hakan: Ben hem Ahmet'e hem de Canan'a katılmıyorum. Nazik insan her zaman iyi olamaz. Hem nazik görünüp hem de kötülük yapabilir.

Hale: Ben Metin'e katılıyorum ancak bu sefer de "Doğru olan nedir?" sorusuna cevap vermek gerekmez mi? Bunu biliyor muyuz?

Öğretmen: Peki, bu güzel bir nokta. Doğru nedir o zaman?

Arda: Bir soruya cevap vermek için başka bir soruyu neden yanıtlamamız gerekiyor?

Kenan: Doğru ile iyi aynı şey olamaz bence?

İdil: Bence aynı şey.

Yücel: Aynı şey olamaz, o zaman birini diğerinin yerine kullanabilmemiz gerekirdi.

Öğretmen: Bunu bir örnekle açıklayabilecek kimse var mı?

"Düşünmek Öğretilebilir"

Mathew Lipman

"Çocuklar için Shakespeare ile Felsefe"

Atinalı Timon, bizi *"Doğru yaşam nedir? Herkese güvenmeli miyiz? Düşüncelerimiz neden önemlidir? Düşüncelerimizin doğru olduğunu nasıl bilebiliriz? Arkadaş kime denir? Niçin severiz? Değerli olanı değersiz olandan nasıl ayırt ederiz?"* gibi birçok soruyla karşı karşıya bırakır.

Çocuklar İçin Felsefenin yararlarından birkaç tanesini sayacak olursak;

a- Çocuklarda kendine güven duygusu yaratır ve kendilerinden gurur duymasını sağlar. Çocuk birey olarak kabullenilişinin farkına varır.
b- Eleştirel düşünme ve düşünme becerilerini üst düzeyde tutar. Çocuklar yeni, yaratıcı fikirler üretmekten ve öne sürmekten çekinmez.
c- Çocuk soru sormaya, sorgulamaya başlar. Çevresine ve kendi düşüncelerine ilişkin analitik bir bakış açısı gelişir.
d- Dikkat Eksikliği problemi yaşayan çocuklarda belirgin bir gelişmeye neden olur.
e- İletişim becerilerini üst düzeyde tutmasına yardımcı olur.

8 yaş ve üstü çocukları düşünme dünyasının derinlikleri ile tanıştırmayı amaçlayan bu kitap, gerek öğretmenler, gerekse aileler için vazgeçilmez bir kaynak niteliğindedir.

Keyifli zaman geçirmeniz dileklerimizle